

NÁRODNÍ STRATEGICKÝ PLÁN LEADER 2014+

PLNÁ VERZE

STRATEGICKÝ POZIČNÍ DOKUMENT
NÁRODNÍ SÍŤE MÍSTNÍCH AKČNÍCH SKUPIN ČESKÉ REPUBLIKY
PRO PŘÍPRAVU POLITIK ROZVOJE VENKOVA
V RÁMCI PROGRAMOVACÍHO OBDOBÍ 2014 – 2020

ČERVEN 2011 | VERZE 12

Národní strategický plán LEADER 2014+ je strategický materiál, tematicky a časově zaměřený na uplatnění metody LEADER v rozvoji venkova v období po roce 2013. Dokument je zpracován **Národní sítí Místních akčních skupin České republiky**- hlavním reprezentantem hnutí LEADER v České republice a slouží jako vstupní materiál pro diskusi o budoucnosti metody LEADER v ČR, o jejím uplatnění jak v budoucích programech rozvoje venkova, tak v ostatních aktivitách rozvíjejících a podporujících venkov u nás.

Tento dokument obsahově vychází ze struktury **Strategického rámce udržitelného rozvoje České republiky**, tedy dokumentu, který po přijetí vládou České republiky dne 11. ledna 2010 vymezuje klíčová témata a problémy pro směřování naší země k prosperitě a vyšší kvalitě života pro současné i budoucí generace.

Národní strategický plán LEADER 2014+ předkládá analýzy a návrhy v daných oblastech a tématech z hlediska rozvoje venkova v daném období a s ohledem na možnost uplatnění metody LEADER v těchto aktivitách. Materiál si tedy nečiní nárok a ani nemůže být plnoprofilovou strategií pro venkov a zemědělství na období po roce 2013.

VIZE 2014+

VENKOV JAKO SPOLEČENSTVÍ ŠTASTNÝCH, SPOKOJENÝCH A ZABEZPEČENÝCH LIDÍ, KTEŘÍ UDRŽUJÍ A ROZVÍJEJÍ VENKOVSKÉ HODNOTY V KULTUŘE, V PODNIKÁNÍ I V SOCIÁLNÍCH VZTAZÍCH A SPOLUPRACUJÍ PŘITOM JAK MEZI SEBOU NAVZÁJEM, TAK SE SVÝMI SOUSEDY DOMA I V ZAHRANIČÍ.

VENKOV JAKO SEBEVĚDOMÝ A ROVNOPRÁVNÝ PARTNER MĚSTA, KTERÝ ŠETRNĚ A ODPOVĚDNĚ SÁM HOSPODAŘÍ SE SVÝMI ZDROJI A CHRÁNÍ I ROZVÍJÍ PROSTŘEDÍ VENKOVA, SÍDLA I KRAJINU, ZDĚDĚNÉ PO PŘEDCÍCH, ABY JE V POŘÁDKU ZACHOVAL SOBĚ I PRO BUDOUCÍ GENERACE.

LEADER JAKO METODA

Projekty realizované s pomocí metody LEADER jsou tematicky obdobné akcím realizovaným v jiných programech. **Hlavním přínosem metody LEADER je způsob, jakým jsou akce rozvoje venkova realizovány a vzájemně propojeny** jednak uvnitř venkovských regionů a komunit, jednak prostřednictvím venkovských komunit.

Místní společenství a partnerství občanů, veřejné správy, neziskových organizací a podnikatelů, vytvářející společně organizace zvané *místní akční skupina* (MAS, angl. local action group, LAG), které vypracují strategii rozvoje území a jsou odpovědné za jejich provádění. Filosofie metody LEADER vychází z přesvědčení, že **jedině místní společenství dobře znají silné a slabé stránky daného regionu a jsou schopna sama dobře řešit své vlastní problémy.**

ZÁKLADNÍ PRINCIPY METODY LEADER¹

- 1) existující strategie místního rozvoje
- 2) partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem na místní úrovni tvořící místní akční skupinu (MAS)
- 3) přístup „zdola – nahoru“ při přípravě i realizaci strategie
- 4) integrované a vícesektorové akce
- 5) inovační přístup
- 6) spolupráce
- 7) vytváření sítí

V období 2007-2013 je oficiálně metoda LEADER součástí *Programu rozvoje venkova České republiky (PRV)*, kdy projekty, prováděné metodou LEADER tvoří tzv. *IV. Osu* tohoto programu. K realizaci svých strategií bylo vybráno celkem **112 MAS v celé ČR, které do roku 2013 obdrží podporu ve výši 4,5 mld. Kč.**

NÁVRH UPLATNĚNÍ METODY LEADER V POLITICE ROZVOJE VENKOVA 2014 - 2020

V plánovacím období 2014 - 2020 navrhujeme, aby se **metoda LEADER stala součástí všech budoucích operačních programů, které budou realizovat své cíle ve venkovském prostoru** a aby tyto programy **začlenily místní akční skupiny jako nedílnou součást své implementační struktury** jako efektivní zástupce venkovských společenství.

Všeobecnou metodou zjišťování a financování specifických potřeb venkovských území by se měl stát přístup LEADER, založený na **integrovaném přístupu a mezisektorovém partnerství** místní veřejné správy, podnikatelského sektoru a občanské společnosti.

Ve vztahu ke *Společné zemědělské politice Evropské unie* považujeme za užitečné, aby v příštím období vznikly pro zemědělství a venkov dvě oddělená pojetí nebo přímo dva fondy s odlišně formulovanými cíli: **zemědělský fond**, zaměřený na ochranu životního prostředí, potravin a zemědělství, a **fond venkova**, zaměřený na ekonomiku venkova a na rozvoj venkovských regionů a komunit. Tento požadavek **neznamená přímo oddělení těchto dvou fondů pod různé implementační struktury** na úrovni EU a potažmo ČR, ale minimálně **jasné vymezení obou pilířů s možností samostatných přístupů k financování a odlišných administrativních postupů.**

¹ Sedm základních principů metody LEADER stanovuje *Nařízení rady EU č. 1698/2005, Článek 61*, který dále vysvětluje dokument *Fact Sheet: Přístup LEADER – základní příručka* (http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/leader/2006_cs.pdf)

VÝCHODISKA

Metoda LEADER je **efektivní, způsobuje pozitivní změnu, je cílená, plošná a transparentní.**

Venkovská partnerství, která tvoří místní akční skupiny, **respektují své členy a veřejnost, vyváženě formulují své rozvojové strategie a prostřednictvím spolehlivých subjektů uplatňují různé formy jejich naplnění.**

Metoda LEADER prostřednictvím místních akčních skupin nabízí venkovským aktérům (obce, mikroregiony, spolky a neziskové organizace, podnikatelé) **nástroje a otevřený přístup k formulaci a naplňování strategie rozvoje jejich regionu.**

Tento přístup zároveň zajišťuje **koordinaci na úrovni venkovského regionu, spolupráci při využívání dosažených výstupů** a tedy **plošný efekt udržitelného a diverzifikovaného rozvíjení obcí a komunit.**

Partnerství na úrovni venkovského regionu a spolupráce na podkladě toho, čím daný region disponuje, **zapojuje všechny, kteří o to mají zájem, do udržitelného a pestrého rozvoje ve prospěch vyšší kvality života.**

PODKLADY

- Barcova zpráva Evropské komisi
- Zvláštní zpráva č. 5 Evropského účetního dvora (Provádění přístupu Leader pro rozvoj venkova)
- Dosavadní diskuse k Společné zemědělské politice (CAP)
- Střednědobé hodnocení Programu rozvoje venkova v ČR
- Zkušeností místních akčních skupin, které implementují rozvojové strategie venkovských oblastí v období 2004 – 2010
- Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky
- ARC 2020 Communication

CÍLE

Zlepšit zacílení a zvýšit efektivitu využívání zdrojů pro rozvoj venkovského prostoru v letech 2014 - 2020 širším zapojením metody LEADER jak v oblasti spolupráce a sdílení strategií, tak fondů pro rozvoj venkova a zemědělství, fondů kohezních, sociálních a dalších existujících v daném období, a to národních i komunitárních.

Zajistit **rovné příležitosti ve využívání těchto zdrojů pro jednotlivé typy příjemců na venkově**, integrovat politiky i programy tak, aby byly venkovem využitelné a **přinášet inovace** do rozvoje venkova výměnou a sdílením zkušeností v sítích.

Zajistit přístup obyvatel venkova k civilizačním výhodám i adekvátní podmínky pro udržitelný život.

VYUŽITÍ METODY LEADER A STRUKTURY MAS PRO DOSAHOVÁNÍ CÍLŮ

Pro splnění výše uvedených cílů se jeví nutné partnerství - **sdružení kapacit a prostředků obcí, podnikatelů a neziskových organizací** v jednotlivých venkovských regionech i **síťová spolupráce těchto regionů** navzájem. Jako vhodná platforma pro rozvoj takovéto spolupráce na venkově se osvědčila metoda LEADER, jako základní výkonné jednotky pak *kanceláře místních akčních skupin (MAS)*.

Tato decentralizovaná rozvojová struktura pro venkov **bude funkční při jakémkoliv scénáři vývoje společné zemědělské i kohezní politiky v EU**. Ve všech variantách bude **poptávka po koncových výkonných jednotkách** pro území zahrnující 10 - 100 tis. obyvatel, s přímým kontaktem na menší obce do 25 tis. obyvatel, na malé a střední venkovské podnikatele a venkovské neziskové organizace a spolky, se schopností plánovat a realizovat dlouhodobý a udržitelný rozvoj venkova prostřednictvím vlastních i sdílených programů a grantových schémat.

Stávající struktury místních akčních skupin disponují **dostatečným rozhodovacím potenciálem i lidskými zdroji**, které mohou zajistit hladký průběh implementace uvedených politik. Aktuální je také otázka **standardizace procesů** místních akčních skupin, resp. jejich servisních kanceláří a případně jejich **akreditace**, která by umožňovala u vybraných a dostatečně zkušených kanceláří **dosáhnout až úrovně platební agentury** spravující dotační schéma pro danou venkovskou oblast či širší region.

PŘEDPOKLADY VYUŽITÍ NAVRHOVANÉHO SYSTÉMU

- **výrazné zjednodušení procedur a podmínek** jednotlivých nástrojů při zachování nároků efektivnosti a transparentnosti, dle požadavků Evropského účetního dvora
- **zvyšování profesionálních kapacit MAS** ve vztahu k programům, přibližování akreditovaným platebním agenturám
- **jednoduché a přehledné rozlišení operačních programů**, minimální počet operačních programů (např. investiční pokrývající celé území, zaměřené na rozvoj měst a zaměřené na rozvoj venkova)

PRINCIPY

Principy a zásady fungování venkovských místních akčních skupin v roli subregionálních rozvojových kanceláří vychází z osvědčených sedmi principů LEADER (viz výše). Tyto principy dobře odpovídají na výzvy tzv. *Barcovy zprávy* (požaduje mobilizaci místních subjektů, podporu experimentování a posilování institucí).

HLAVNÍ PŘÍNOSY UPLATNĚNÍ METODY LEADER

Propojování témat a cílení podpory – integrované projekty jsou efektivnější a úspornější; směřování podpory odpovídá místní strategii zpracované lidmi, kteří v regionu žijí a organizacemi, které v regionu působí

Zapojování partnerů - více spolupráce, lepší využití lidského potenciálu, násobení efektů

Inovace - zajistí nutné změny pro adaptaci v měnící se společnosti a prostředí

Zacílení na efektivní změnu – regionálně odlišné cíle i postupy uplatňující nástroje: spolupráce, komunikace, finanční podpora a přenos zkušeností

Průběžný monitoring dopadu – na místní úrovni lze dobře monitorovat výstupy a předcházet zneužívání prostředků; místní strategie lze pružně aktualizovat dle momentálních potřeb

Výsledkem uplatňování těchto principů bude **pružná adaptace rozvojových tendencí venkova na měnící se ekonomické, sociální a environmentální podmínky postmoderního světa s plným zapojením všech partnerů bez vylučování kohokoliv a s vysokou efektivitou využití veřejných i soukromých prostředků.**

VZTAHY

Mezi stávající strukturou obcí a mikroregionů, podnikatelských sdružení typu agrární či hospodářské komory a sítěmi neziskových organizací a místní akční skupinou jako takovou **není vztah nadřazenosti či podřazenosti. Výše uvedené subjekty si místní akční skupinu vytváří jako subjekt je zastupující, integrující jejich snahy a koordinující rozvoj území.** K dosahování svých zájmů v místní akční skupině delegují jednotlivé organizace své zástupce do orgánů MAS, kde tito vykonávají řídicí a kontrolní funkce. Principy otevřenosti zaručují veřejnou kontrolu a efektivní náklady potřebných projektových výstupů. Tento stávající systém správy MAS v programu LEADER v letech 2007-13 se v České republice osvědčil (vychází ze zkušeností MAS v evropských zemích již od počátku 90. let) a může se dále zdokonalovat a rozvíjet.

TÉMATA

Základním okruhem témat jsou oblasti stávající **III. a IV. Osy dnešního Programu rozvoje venkova**, tedy rozvoj obcí, drobná infrastruktura, cestovní ruch, obnova a zachování kulturního a historického dědictví, podpora podnikání ve všech formách, specifické vzdělávání, meziregionální a mezinárodní spolupráce.

Nově se navrhuje **rozšířit kompetence místních akčních skupin** i do oblastí, které nebyly obsaženy v dnešním PRV, venkova se však týkají a pokud jsou dnes na venkově podporovány, děje se tak jinými cestami než prostřednictvím MAS. Jedná se o oblast **sociální péče, sportu a tělovýchovy, vzdělávání, využití přírodního a kulturního dědictví, rozvoje malého a středního podnikání, veřejné správy a komunitního rozvoje, sociálního podnikání, dopravy, vědy a výzkumu atd.**

Propojením původních a nových témat dojde k pokrytí problematiky rozvoje venkova v následujících **pěti prioritních osách.**

PRIORITNÍ TEMATICKÉ OSY INTEGROVANÉ POLITIKY VENKOVA

- 1) **Člověk a společnost na venkově** - sociální politika, vzdělávání, zdravotnictví
- 2) **Ekonomika venkova** - malé a střední podnikání, zemědělství, pracovní síla
- 3) **Rozvoj území venkova** - infrastruktura, vybavenost, bydlení, plánování
- 4) **Venkovská krajina a přírodní a kulturní dědictví**
- 5) **Veřejná správa a efektivní, stabilní a bezpečná společnost**

POKRYTÍ

Předpokládáme **100% pokrytí venkovského prostoru** České republiky sítí místních akčních skupin, dobrovolně vytvořených podle stávajících pravidel LEADER (tedy velikost MAS 10 - 100 tis. obyvatel, součástí města max. do 25 tis. obyvatel). I při změnách, které vyhodnocení stávajícího období jistě přinese, lze očekávat, že k dnešním

vybraným 112 MAS by se připojilo cca 40 stávajících nepodpořených či nově založených MAS, **celkem by tedy tímto způsobem mohlo fungovat cca 150 MAS.**

Užití prostředků jednotlivých zapojených fondů a programů by se řídilo pravidly těchto fondů a programů a byla by stanovena administrativní rozhraní pro distribuci podpor prostřednictvím místních akčních skupin a „napřímo“. Např. pro následovníka stávajících Regionálních operačních programů by existovalo rozmezí v podobě velikosti sídel např. 25.000 obyv. - nad tuto hranici by ROP komunikoval s městem přímo, např. v rámci IPRM (Integrovaný plán rozvoje města), pro subjekty z menší obce by byla podpora distribuována prostřednictvím MAS. U jiných programů by mohla fungovat jako rozhodná hranice velikost projektu (např. MAS by v území vyhlášovaly programy podpory pouze pro projekty do 5-10 mil. Kč, větší by byly řízeny přímo příslušným fondem). Z nástrojů tohoto období by bylo možné fungování MAS v těchto programech přirovnat např. k **nositelům grantových schémat.**

FINANČNÍ NÁSTROJE

Vzhledem k prokazatelným výhodám metody LEADER navrhujeme, aby rozvojové programy, kterými se budou v letech 2014 - 2020 implementovat politiky Evropského společenství, v daleko větší míře využívaly postupy založené na metodě LEADER.

Konkrétně navrhujeme, aby se touto metodou realizovalo **50% prostředků programu, odpovídajícího dnešnímu Programu rozvoje venkova**, a to v tematických oblastech odpovídajících dnešní III. a IV. Ose. Dále navrhujeme, aby všechny **ostatní operační programy, které plní cíle na venkově** a mohou zde mít příjemce (malé obce, venkovské školy, mikro-, malé a střední podnikatele, neziskové organizace apod.), **obsahovaly zvláštní osu, realizovanou metodou LEADER, a vyčlenily na ni 10-25% prostředků** tak, jak to odpovídá požadovanému podílu integrovaných a inovativních projektů realizovaných koordinovaným úsilím komunity ve venkovském prostoru. Pokud by tento systém pokrýval území obcí do 25 tis. obyvatel, spadalo by do něj **56% obyvatel ČR.**

Celkový objem prostředků, rezervovaných pro podporu venkova v období 2014 - 2020, by v součtu speciálních venkovských programů a venkovských os ostatních programů měl dosahovat **minimálně 105 mld. Kč** (z celkových cca 600 mld. Kč). Tento požadavek odpovídá částce cca 35 tis. Kč na každého z 3,15 mil. obyvatel venkova.

Průměrná alokace na 1 MAS středně velkého území by pak dosahovala 700 mil. Kč na 7 let, tj. 100 mil. Kč ročně. Venkovské oblasti jsou při takové podpoře **schopny oživit a generovat vlastní zdroje, multiplikovat vložené prostředky** zejména díky využití partnerské spolupráce, kterou MAS animují a podporují.

PROGRAMOVÉ CÍLE

PRIORITNÍ OSA I. ČLOVĚK A SPOLEČNOST

PRIORITA 1.1 ZLEPŠOVÁNÍ PODMÍNEK PRO ZDRAVÝ A SPOKOJENÝ ŽIVOT NA VENKOVĚ

Cíl 1 Stabilizovat venkovská společenství prostřednictvím etické výchovy

Pozitivní ovlivňování postojů, motivace obyvatel venkova, zdůrazňování hodnot a norem, typických pro venkov, výchova lidí, schopných žít a spolupracovat na venkově. Výchovou podporovat vytváření harmonických vztahů především v rodině, ale i vztahů v společenstvích a spolcích, v obci i v regionu, mezi národnostmi a etniky i mezigeneračně. Zdůraznit etiku venkova jako výraznou hodnotu.

Cíl 2 Podporovat venkovská společenství rozvojem specifických sociálních služeb

Rozvoj a podpora všech typů sociálních služeb, které mohou prospět venkovským společenstvím: služby rodinám s dětmi (školky, jesle, mateřská centra, ...) služby seniorům (denní stacionáře, kluby, donáška jídla,...) obecně terénní práce, následná péče, krizová pomoc, sociální kurátoři, sítě, profesionální pracovníci, obrana proti sociálnímu vyloučení, nastavení podle individuálních potřeb, informovanost o nabídce, řešení udržitelnosti – hlavně financování. Vše na základě specifických podmínek konkrétní venkovské obce, venkovského společenství, s využitím osvědčených postupů

Cíl 3 Podporovat sociální začleňování znevýhodněných skupin obyvatel a snižovat rizika chudoby

Největší účinek má zde nabídka práce pro všechny sociální a vzdělanostní skupiny na venkově, což znamená např. podporovat sociální podnikání, komunální podniky, regionální ekonomiku, lokální trhy práce, využití multiplikačního efektu s využitím specifických předností regionů.

Význam stability a tradic komunit pro ochranu proti chudobě, tak pro lokální ekonomiku i kvalitu bydlení či ochranu životního prostředí.

Význam vzdělávání v boji proti chudobě, nejlépe s participací ohrožených skupin na jeho přípravě, v motivaci k učení a vzdělávání, s cílem zajistit jim alespoň základní kvalifikaci pro život v moderní společnosti, formalizace vzdělání, osvědčení a ověřování, prokazatelnost výsledků.

Vést předškolní a školní zařízení tak, aby podporovala pospolitost komunit, bránila segregaci, podporovat spolupráci školy a rodiny, motivovat i rodiče a zapojit je do vzdělávání. Uplatnění konceptu venkovských komunitních škol pro celoživotní Vzdělávání v obcích.

Využití kultury v oblasti sociálního začleňování – tradice, folklór, hudba, ochotnické divadlo jako cesta začlenění do komunity. Zlepšovat přístup, hlavně pro děti a mládež, ke kvalitním kulturním službám v celé šířce, což je problém hlavně v odlehlých venkovských oblastech. Zvyšovat podíl dobrovolníků v kulturních službách – kulturní, osvětové, zájmové, okrašlovací spolky a neziskové organizace by měly být hlavním nositelem kultury venkova, kde pro profesionální organizace neexistuje dostatečný a životaschopný trh. Snižování rizika vzniku rozdílů ve zdravotním stavu populace vinou sociálního znevýhodnění, snižování rizika předčasného úmrtí vinou chudoby a nezdělanosti.

Boj se sociálním vyloučením a znevýhodněním vedený pomocí svépomoci, dobrovolnictví a spolupráce s neziskovým sektorem. Na venkově se soustředit na boj se sociálním vyloučením a chudobou v odlehlých oblastech a v lokalitách se soustředěnými sociálními problémy.

Cíl 4 Snižovat zdravotní rizika související s negativními faktory životního prostředí a s bezpečností potravin

Snižování rizik ze znečištění vzduchu, vody, půdy, potravin, z nadprodukce hluku a jiných negativních faktorů, přinářejících negativní dopady pro lidské tělesné i duševní zdraví.

Ochrana tradiční venkovské krajiny a venkovského stylu života jako vhodného prostředí pro moderního člověka a jeho životní styl s důrazem na zdraví a bezpečí. Informační a propagační kampaň specificky zaměřená na venkovské obyvatelstvo a venkovskou problematiku (znečištění ovzduší v malých obcích, kvalita pitné vody v malých zdrojích, hygiena místní produkce potravin, hluk z malých provozoven a dopravy, obsahy cizorodých látek v potravinách z maloprodukce atd.)

PRIORITA 1.2 ZLEPŠOVÁNÍ ŽIVOTNÍHO STYLU A ZDRAVÍ POPULACE

Stávající životní styl může vést k nárůstu chronických onemocnění, proto je potřeba podporovat trendy k zdravějšímu a udržitelnějšímu způsobu života, snižovat výskyt rizikových faktorů, omezovat nadměrnou spotřebu a s ní související negativa.

Cíl 1 Zlepšení životního stylu a zdravotního stavu populace

Životní styl je vedle kvality zdravotní péče hlavním faktorem, ovlivňujícím zdravotní stav populace. Omezením zdravotních rizik, zejména podporou zdravé výživy, omezování kouření, rozvoje tělesných aktivit a snižování stresu, lze snížit výskyt kardiovaskulárních a nádorových chorob, cukrovky a chorob pohybové a dýchací soustavy. Opatřeními zde jsou dlouhodobá a soustavná výchova, vzdělávání spotřebitelů, zvyšování nabídky zdravých a bezpečných potravin, zlepšování podmínek pro pohybové aktivity obyvatel, kampaně proti návykovým látkám, realizace programů primární prevence, programů omezení výskytu a zdravotních důsledků duševních poruch, významné jsou programy a kampaně na omezení úrazovosti – především u dětí a seniorů. Cílem je prodloužení střední délky života a zvyšování podílu let života prožitých ve zdraví.

Venkov je konzervativní a pokusy o změnu životního stylu zde mohou být méně úspěšné než ve městech. Je potřeba zvolit vhodné metody a postupy, zakomponovat osvětu zdravého životního stylu do dalších oblastí rozvoje venkova. Venkov může být také „dodavatelem“ služeb pro moderní životní styl: zdravé potraviny, prostor pro pohybové aktivity, klidové oblasti atd. Stejně tak může být venkov místem pro výchovu dětí i pro spokojené stáří v období po profesní kariéře.

Specifickým problémem venkova je zvýšení kvality primární zdravotní péče ve venkovských ordinacích – včetně specialistů (dětský lékař, gynekolog aj) a dostupnosti specializované zdravotní péče v městských centrech pro pacienty z venkova. Problém se úzce váže na dopravní obslužnost a spojení venkova s městy.

Cíl 2 Snížit dopady spotřeby obyvatel na ekonomiku, sociální a environmentální oblast

Je vhodné a žádoucí působit osvětou a výchovou na obyvatelstvo, aby snižovalo dopady své nadměrné spotřeby – spotřeby statků domácnostmi se má do r.2030 zdvojnásobit, což by bez změny vzorců chování mělo zásadně negativní vliv na udržitelný rozvoj. Jako oblasti s největšími dopady na životní prostředí, sociální a ekonomickou oblast figurují konzumace potravin, užívání budov vč. spotřeby energií i vody a individuální automobilová doprava. K snížení negativních dopadů v těchto oblastech je třeba provádět osvětu ve prospěch

udržitelných vzorců spotřeby, podpořit informační kampaně o místní výrobě a spotřebě, zavést a sledovat indikátory udržitelné spotřeby a výroby, podporovat programy a projekty udržitelné spotřeby.

Udržitelná spotřeba je šancí pro evropský venkov, který kvůli nezapočítávání všech globálních nákladů a externalit (doprava, znečištění, dětská práce, ...) prohrává v globální soutěži s dováženými produkty. Regionalizace výroby a spotřeby může vyvažovat negativa globalizace ve prospěch větší udržitelnosti rozvoje především na venkově. Účinné jsou i modely dobrovolné skromnosti, spojené s upřednostňováním kvality před kvantitou, heslo „BÝT spíše než MÍT“, preference produkce a nakupování předmětů s vysokou životností, často z tradičních, přírodních, recyklovatelných a místních materiálů, což jsou opět venkovské vzorce chování- to nabízí možnosti pro tradiční řemeslnou výrobu (nábytek, oděvy, obuv..) a místní produkci potravin. Novým trendem je oddělení dosavadního spojení pozitiv růstu od jeho negativ (decoupling), což je možné, byť obtížné řešení požadavku na větší míru spotřeby při menších dopadech na udržitelnost, cestou je aplikace výsledků vědy a výzkumu, moderních technologií, hledání synergických efektů – to vše je vhodné pro malé venkovské provozovny s pružným výrobním programem. Kombinace přírodních, tradičních materiálů a nových technologických postupů, maloobjemových výrob je pro moderní venkovská společenství typická, pro dosažení udržitelnosti je důležitý i tlak na udržitelnou spotřebu. Zásadní je role vzdělávání a informovanosti pro malé venkovské výrobce, jejich kooperace a síťování.

PRIORITA 1.3 PŘIZPŮSOBIT POLITIKY A SLUŽBY DEMOGRAFICKÉMU VÝVOJI A PODPOŘIT MEZIGENERAČNÍ A RODINNOU SOUDRŽNOST

Demografický vývoj si vynucuje rozšířit a zdokonalit systém podpory seniorů, přizpůsobit služby a produkty jejich potřebám, ale i využít potenciál starších občanů, včetně ekonomického. Na druhé straně je potřeba věnovat maximum pozornosti podpoře rodiny, porodnosti, sladění rodinného a pracovního života, přičemž rodinná politika státu musí být tak pestrá a pružná, aby vrátila suverenitu rozhodování o volbě životní strategie do rukou samotné rodiny.

Cíl 1 Zlepšit pohodu seniorů a zvýšit kvalitu života ve stáří

Dosažení podmínek pro zdravé, aktivní a důstojné stáří – využitím a rozšířením příkladů dobré praxe v oblasti bydlení, dopravy, zdravotních a sociálních služeb, kulturních a volno- časových aktivit i bezpečnosti seniorů. Prodloužení období ekonomické aktivity seniorů, zvýšení jejich zaměstnanosti, ruku v ruce se zlepšením zdravotní péče o ně, koordinace služeb a péče, systémy celoživotního vzdělávání i podněcování chuti se vzdělávat. Rozvoj pozitivních mezigeneračních vztahů, solidarity v rodině, komunitě i v celé společnosti.

Nutnost specifických sociálních služeb na venkově, využití osvědčených postupů a řešení, oboustranné napojení na sociální zařízení ve městech – venkov jako poskytovatel sociálních služeb pro seniory z měst i jako odběratel speciální péče v městských centrech. Různorodá a pestrá nabídka různých typů péče o seniory, od domů s pečovatelskou službou přes denní stacionáře až po koncepty docházkové pečovatelské služby. Podpora svépomocné péče, „sousedských“ služeb, nabídka aktivit typu Senioři seniorům, rozšíření zaměstnávání seniorů v místních službách pro obec a v péči o děti a životní prostředí, volnočasových aktivitách, jejich celoživotní vzdělávání v místních školních zařízeních – komunitní školy apod.

Cíl 2 Podporovat rodiny a usnadnit realizaci rodičovství

Posilovat roli rodiny, zdůrazňovat její význam pro zdravý vývoj společnosti, podpora mladých manželství jako sociální investice do budoucnosti. Harmonizace profesní kariéry s rodinným životem při dodržení rovnoprávnosti obou pohlaví v právech i povinnostech.

Péče o děti a mládež, podpora rozvoje osobnosti dítěte v duševní i tělesné rovině. Ochrana dětí a mládeže před sociálně-patologickými jevy, práce s ohroženými rodinami, dlouhodobé snižování počtu dětí v ústavní péči.

Posilování role spolků a sdružení, organizujících rodiče, vzdělávání a informace pro tyto subjekty. Spolupráce škol a školek s rodiči a prarodiči, zapojení obecních samospráv. Investiční i organizační a provozní podpora malokapacitních školních a předškolních zařízení, družin, volnočasových zařízení pro děti a mládež na venkově. Poradenské služby pro venkovské rodiny, sítě rodinné péče na venkově, provozované ve spolupráci s městskými poradnami.

PRIORITNÍ OSA II. EKONOMIKA A INOVACE

PRIORITA 2.1 PODPORA DYNAMIKY NÁRODNÍ EKONOMIKY A POSILOVÁNÍ KONKURENCESCHOPNOSTI V PRŮMYSLU, ZEMĚDĚLSTVÍ I VE SLUŽBÁCH

Ekonomika České republiky je ekonomika otevřená, s vysokým podílem průmyslu, velkou energetickou a materiálovou náročností, orientovaná na vývoz a kooperaci v rámci Evropy i celého světa.

Cíl 1 Vytvořit příznivější podnikatelské prostředí a podpořit soukromou iniciativu

Snížení administrativní zátěže venkovských podnikatelů, především v zemědělství, stanovit časové a finanční limity požadavků, které po podnikateli ročně mohou státní orgány požadovat v souvislosti s kontrolní činností a administrativou, hygienou apod. Snížit počet institucí a pracovišť státního byrokraticko-administrativního aparátu, převést jejich kapacitu do služeb pro podnikání na venkově.

Zjednodušit zakládání živností a umožnit plynulejší přechod z nezaměstnanosti do zaměstnanosti – daňové prázdniny začínajícím podnikatelům, pokračující vyplácení podpor v nezaměstnanosti i nějaký čas po zahájení podnikání aj.

Preferovat produkci malých a středních podniků a místní produkty (zemědělské, řemeslnické) v dodávkách pro veřejný sektor- školství, veřejná správa, obrana, spravedlnost- např. ve stravování, a to s poukazem na udržitelnost jejich produkce, kratší přepravní vzdálenosti apod.

Cíl 2 Podpořit podnikání a konkurenceschopnost

Rozvoj kooperace venkovských podniků navzájem i s většími podniky, šíření know-how pro výroby s vysokou přidanou hodnotou, podpora služeb pro podnikání na venkově, vzdělávání a informovanost, podpora zavádění standardů (ISO, EMAS apod) v malých a středních podnicích na venkově. Podpora snižování energetické a materiálové náročnosti (eko inovace) a využívání místních zdrojů energie, surovin a prostorů – především biomasy, ale také nevyužité plochy a budovy na venkově a místní pracovní sílu. Rozvoj výroby s vyšší přidanou hodnotou a místním multiplikačním efektem, např. zhodnocení zemědělských produktů v tradičních potravinářských výrobcích s uplatněním v cestovním ruchu (např. sýry, vinařství, uzenářství, malé místní pivovary). Pozornost zaměřit na ovocnářství, zelinářství, pěstování květin a okrasných stromů a keřů. Rozvíjet chov ryb, rybníkářství i sportovní rybolov co možná nejšetrnějším a udržitelným způsobem. Pokračovat ve faremních chovech lovné zvěře. Podporovat kulinářství a gastronomii, nejlépe zaměřenou na domácí a regionální kuchyni.

Cíl 3 Zefektivnit podporu malých a středních podniků

Především na venkově zvyšovat motivaci k podnikání, cíleně pracovat se začínajícími podnikateli, především s mladými lidmi, s nezaměstnanými, podporovat nové směry v podnikání, jako např. sociální podniky (senioři, zdravotně postižení, nekvalifikovaní, ženy a jiné znevýhodněné skupiny), eko-podnikání (zpracování odpadů, obnovitelné energie, údržba zeleně, péče o krajinu,..) a jejich regionální multiplikační kombinace

Místní produkce řemesel a potravinářství, tradiční výrobky a služby v cestovním ruchu, volnočasové aktivity.

Zapojit malé a střední místní podniky do Integrovaných projektů rozvoje regionu, jmenovat zástupce podnikatelského sektoru do řídicích orgánů těchto projektů, šířit osvětu o významu místní spolupráce

Cíl 4 Zkvalitnit a zefektivnit dopravu a zvýšit její bezpečnost

Na venkově zajistit dopravní obslužnost území ve vazbě na celostátní základní síť dopravní infrastruktury, jak v nákladní, tak především v osobní hromadné dopravě. Modernizovat silniční a železniční infrastrukturu, především odstranit bodové závady ohrožující bezpečnost a plynulost dopravy. Budovat bezpečnou infrastrukturu pro pěší a cyklistickou dopravu. Zavádět nové technologie pro udržitelnou dopravu na venkově (vozidla na plyn, elektřinu včetně modernizace a elektrifikace místních železničních tratí) a podporovat i veřejnou nákladní dopravu na venkově, včetně logistických center.

Bránit venkovský prostor před necitlivým vyváděním dopravy z měst, koordinovat vedení rychlostních silnic a dálnic tak, aby se omezil zábor a fragmentace venkovské krajiny. Provádět zlepšení organizace dopravy ve venkovském prostoru, zásadně zlepšit systémy integrované dopravy na rozhraní město – venkov i na samotném venkově – včetně večerních, nočních a víkendových spojů, zavádět nové metody dopravní obslužnosti území a informační systémy o ní, vhodné pro rozptýlené osídlení venkova – minibusy, taxi, sdílení a půjčování aut, apod.

Snižovat hluk, emise a další zatížení z dopravy ve venkovském prostoru, jak z místní, tak tranzitní dopravy

PRIORITA 2.2 ZAJIŠTĚNÍ ENERGETICKÉ BEZPEČNOSTI STÁTU A ZVYŠOVÁNÍ ENERGETICKÉ A MATERIÁLOVÉ EFEKTIVITY HOSPODÁŘSTVÍ

Pro dosažení cílů diverzifikovat a udržitelně využívat energetické a materiálové zdroje má venkov zásadní a nepominutelný význam, pokud bude vůle a dostatek investic k využití tohoto potenciálu.

Cíl 1 Dosáhnout maximální energetické nezávislosti

K dosažení maximální energetické nezávislosti může venkovský prostor přispět co nejvyšším využitím potenciálu obnovitelných zdrojů energií, především ve formě energie biomasy, slunce, dále s určitými omezeními potenciál větru, vody a horninového prostředí. Reálný je cíl pokrývat z OZE 20 % domácí spotřeby do r. 2020. Maximální část spotřeby OZE by se měla odehrávat v malých a středních zdrojích energie na venkově, bez nutnosti dopravy biomasy na dlouhé vzdálenosti a místo podpory obřích solárních či větrných elektráren, preferovány by měly být decentralizovaná, místní řešení, využití stávajících ploch, budov a střech – tak podporovat místní energetickou nezávislost. V kombinaci se snižováním energetické náročnosti lze dosáhnout energetické soběstačnosti venkova, minimálně v oblasti bydlení a malých a středních podniků.

Cíl 2 Dosáhnout maximální energetické bezpečnosti

Venkov a jeho energetický potenciál může být využit pro posílení energetické bezpečnosti státu, ale také by venkov měl zvyšovat svou vlastní, místní a regionální bezpečnost, odolnost proti výpadkům síťových energií a jiným rizikům. Cestou k tomu je využívání místních, co nejvíc decentralizovaných obnovitelných zdrojů energií, zvyšování bezpečnosti a spolehlivosti dodávek, posilování dopravních cest a vedení energií. Zároveň je nutné dbát o snižování zátěže prostředí i udržitelnosti využívání všech druhů energie – např. zachování organického podílu v půdě ve vztahu k využití biomasy, ochrana krajinného rázu při povolování větrných elektráren apod.

Cíl 3 Podpora udržitelnosti energetiky

Vedle využívání obnovitelných energií je zásadním úkolem snížení energetické náročnosti venkova, a to především v oblasti bydlení, výroby a dopravy. V přepočtu na měrnou jednotku (m² obytné plochy, 1000 Euro produkce, 1km ujeté vzdálenosti) se na venkově spotřebovává několikanásobně víc energie, než je nutné s

ohledem na dostupné technologie a v porovnání s příklady dobré praxe ve světě. Proto je nutné inovovat postupy, především v místní výrobě energií (zařízení kotelen, malých elektráren, ohřev teplé vody), ve stavebnictví při nové výstavbě a především v opravách obytných, veřejných i výrobních budov (zateplování fasád a střech, výměna oken, větrání s úsporou tepla) na nízkoenergetický či pasivní standart, v dopravě (obnova veřejného i soukromého vozového parku, organizace dopravy) nebo ve vybavenosti domácností a výrobních prostor spotřebiči (ledničky, televize, osvětlení, el. motory, kompresory). Nástroji pro dosažení těchto cílů je zavádění energetického managementu, osvěta a informovanost, realizace územních energetických koncepcí, podpora využívání nejlepších technologií a inovací.

Cíl 4 Podpora udržitelnosti materiálového hospodářství

Vzhledem k podílu malých a středních podniků, které často zpracovávají místní suroviny (dřevo, sklo, štěrkopísky, zemědělské produkty aj) a mají vysoký inovační potenciál, má venkovská ekonomika i velký prostor pro snižování materiálové spotřeby a větší uplatnění obnovitelných a recyklovaných materiálů. Cílem je snížit spotřebu materiálu na jednotku produkce, minimalizovat vznik odpadů nebo je separovat a následně materiálově využít, zvýšit povědomí spotřebitele o důsledcích spotřeby neobnovitelných surovin a motivovat ho k užívání udržitelnějších výrobků. V zemědělství snižovat spotřebu umělých hnojiv a jiných chemických látek, obnovovat bezodpadové, uzavřené materiálové toky, omezit používání nevrátných obalů.

PRIORITA 2.3 ROZVOJ LIDSKÝCH ZDROJŮ, PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ, VÝZKUMU A VÝVOJE

Kvalifikované lidské zdroje jsou zásadní podmínkou pro udržení a zvýšení konkurenceschopnosti venkovské ekonomiky. Spolu s uplatňováním výsledků vědy a výzkumu v inovacích vede k vyšší přidané hodnotě a udržitelnosti, zpětně působí vzdělanost práceschopného obyvatelstva na pozitivní změny životního stylu i nálad v celé venkovské společnosti.

Cíl 1 Podpořit vzdělávání a rozvoj lidských zdrojů pro ekonomiku

Poskytnout všem skupinám venkovské populace příležitost k získání nebo udržení kvalifikace použitelné na trhu práce, ale i v osobním a občanském životě. Zapojit do podpory procesu celoživotního vzdělávání nejen veřejnoprávní instituce, ale i podnikatelské, a hlavně neziskové subjekty. Vzdělání je pro stát bez vlastních surovinových zdrojů, jakým je Česká republika, jedním z mála zdrojů obnovitelných komparativních výhod, pro venkov může v budoucnu být vyšší vzdělanost a dovednost pracovní síly rozhodující výhodou v konkurenci měst. Má-li do budoucnu klesat počet pracovníků zapojených do primární sféry ekonomiky, musí růst jejich kvalita.

Cíl 2 Podpořit výzkum, vývoj a inovace

Výzkum, vývoj, aplikovaná věda a inovace se nemohou soustředit jen na několik oborů, ale musí prostupovat celou ekonomikou. Tak i na venkově vzniká prostor pro rozvoj technologicky orientovaných firem, podnikatelských inkubátorů, firem s vazbou na university, klastry pro spolupráci podnikatelských, výzkumných i neziskových a veřejnoprávních institucí. Preferenci venkova lze očekávat u oborů zaměřených na biotechnologie, potravinářství, obnovitelné zdroje apod., což jsou zároveň obory s vysokou očekávanou mírou inovací.

PRIORITNÍ OSA III. ROZVOJ ÚZEMÍ

Česká republika jako středoevropská země s vysokou hustotou osídlení a velkým počtem různě velkých sídel. přetrvávající regionální disparity, dané historickým vývojem, socioekonomickými rozdíly i geografii území. Výrazný vliv politicko-správního systému, s výraznou preferencí měst a větších sídel. Koncentrace zdrojů do měst však přináší i zhoršení životního prostředí a sociální problémy, včetně nadměrného výskytu sociopatologických jevů. Neexistence výrazného rozvojového pólu mimo pražskou aglomeraci (s výrazným odstupem za ní Ostravská aglomerace, Brno a Plzeň) znamená, že ČR je v evropském kontextu venkovskou zemí. Sídelní struktura v posledních 60 letech zaznamenává neustálé a výrazné změny, v posledních letech s živelným a chaotickým rozvojem příměstského venkova, zastavovaného živelnou suburbanizací, na úkor venkova odlehleho a mezilehlého, ale i na úkor městských center a sídlišť. Tento trend přináší do zasažených oblastí přetěžování technické infrastruktury, zvyšování dopravní zátěže na dojezdových komunikacích, poddimenzování občanské vybavenosti. Snaha vyrovnat tyto deficity vede k odlivu prostředků na údržbu a rozvoj např. silnic v periferních oblastech, pro nedostatek prostředků dochází k redukci veřejných služeb a údržby infrastruktury v obcích venkovské periferie a následně i k poklesu jejich sociálního statusu (chudoba, stárnutí populace, vylidňování, omezený kulturní a spolkový život), vzdělávací kapacity (útlum předškolních, školních zařízení, zájmových a volnočasových aktivit) a ekonomického významu (nezaměstnanost, pokles cestovního ruchu).

Specifickým problémem jsou upadající území (brownfields, ghetta) která již ztratila kapacitu pro sebeobnovu a vyžadují pomoc zvenčí. Pozn: Zajímavé je, že se v této souvislosti málokdy hovoří o venkovských lokalitách, snad z důvodu rozdrobenosti problému, nebo snad i pro vyšší adaptabilitu venkovských sídel, která tyto problémy řeší sama.

Aktivitou, propojující města a venkov by mohl být cestovní ruch, který nabízí obyvatelům měst klid a pohodu venkova, venkovanům naopak poskytuje příležitost k výdělku a prosperitě. Nedostatek kapitálu v soukromé sféře na venkově i nízké daňové příjmy obcí však neumožňují využít potenciál, který venkov pro cestovní ruch nabízí. Velkým problémem je i nedostatečná dopravní obslužnost venkovských oblastí.

Existuje velký prostor pro zlepšení koncepčního plánování, pro účelnější využití území i distribuci zdrojů, nástroje existují v legislativě, v oblastech územního a strategického plánování s využitím principů udržitelného rozvoje.

PRIORITA 3.1 UPEVNĚNÍ ÚZEMNÍ SOUDRŽNOSTI

Stimulace rozvojového potenciálu regionů, harmonický a vyvážený rozvoj území a snižování disparit. Posilování role měst jako center růstu, lídrů regionů a zároveň zajištění efektivních a oboustranně potřebných vazeb město-venkov je předpokladem pro vytváření sítí schopných přenášet rozvojové a inovační impulsy. Pro udržitelný rozvoj venkova je nutná aktivita na místní úrovni, zvyšování atraktivity sídel a vylepšování pozice venkova vůči městům. Ta naopak musí potlačit svůj egoismus a v zájmu vlastní budoucnosti spolupracovat se svým blízkým, i vzdáleným venkovem.

Cíl 1 Zvýšit ekonomický, sociální a environmentální potenciál regionů i jejich konkurenceschopnost na úroveň srovnatelnou s vyspělými regiony Evropy, zachovat a využít kulturně-historický potenciál, postupně snižovat nežádoucí a nepřiměřené meziregionální disparity

Pro dosažení úrovně regionálního rozvoje, který bude srovnatelný s vyspělou Evropou, bude třeba využít potenciál celých regionů, tedy jak městských center, tak jejich venkovského okolí. Ve vyváženosti, postupu na široké frontě a komplexnosti úsilí je větší záruka úspěchu, než v podpoře excelentních středisek, odtržených od

venkovského okolí, tedy i od nejbližších lidských zdrojů i přírodního i ekonomického zázemí. Pro účinnou regionální spolupráci budou důležité platformy pro spolupráci měst a obcí, regionů, mikroregionů, místních akčních skupin pracujících metodou Leader, regionální hospodářské a zemědělské komory i kulturní, sportovní a jiné spolky a sdružení. Regionální spolupráce musí pokrývat celé spektrum témat v oblasti sociální, ekonomické i environmentální, tedy celou problematiku udržitelného rozvoje území. Ve specificky problémových území by se v aktivizaci místních rozvojových kapacit měly angažovat nadregionální struktury i sousední, partnerské regiony, přičemž právě do problémových regionů by měla směřovat proporcionálně větší rozvojová pomoc pro překonání disparit a zaostávání. Přístup zdola nahoru a horizontální vazby mezi regiony pak mají přednost před přístupem shora dolů, který by měl být jen doplňkový. Jako osvědčená a účinný postup může sloužit metoda Leader, založená na komunitním a inovativním využití vlastního potenciálu venkovského území.

Cíl 2 Posílit roli měst jako akceleratorů růstu a rozvoje regionů

Venkov vítá rozvoj měst jako přirozených center regionů, těží z něj a zároveň jej podporuje vlastními zdroji, při platnosti zásady vzájemné výhodnosti a reciprocity, kdy města přispívají k rozvoji venkova a naopak. Výsledkem jsou funkční vztahy a sítě, které efektivně přenášejí rozvojové a inovační impulsy, stimulují podnikání a služby, podporují rozvoj talentů a využívání kvalifikace pracovníků, optimálně alokují kapitál a využívají potenciál území. Zásadní je úloha měst jako ekonomických, informačních, vzdělávacích, komunikačních a dopravních center regionů.

Cíl 3 Zabezpečit udržitelný rozvoj venkova a posílit harmonizaci vztahů mezi městem a venkovem

Cílem je stabilizace osídlení venkova (tj. zabránit postupnému vylidňování), což předpokládá zajištění životních podmínek srovnatelných ve svém souhrnu s podmínkami života ve městech, ve smyslu alternativy k životu ve městě, při možnosti volby životního stylu.

Posílením partnerství a kooperace mezi venkovem, jeho mikroregionálními centry a městy, se funkčně integruje území ve vazbě na hlavní, nadregionální centra, čímž se dosáhne vyváženého polycentrického rozvoje.

Předpokladem pro dosažení cíle je zvýšení odpovědnosti (udržitelnosti) při nakládání s prostorem venkova, tj. navyšování podílu racionálního, přírodě blízkého hospodaření s přírodními zdroji a krajinou venkova tak, aby si venkov zachoval své komparativní výhody oproti městu.

Opatření se týkají především rozvoje mikroregionálních center, veřejné infrastruktury a místních služeb, dále do podpory diverzifikace ekonomických činností, do živnostenského podnikání, obnovy tradičních řemesel a produkčních odvětví na venkově a do rozvoje periferních území.

Venkov by měl mít vyšší ambice, než pouze stabilizovat své osídlení a konzervovat tradiční hodnoty, včetně krajinného rázu a prostředí sídel. Pokud se nemají zvětšovat rozdíly mezi venkovem a městy, musí se venkov přizpůsobovat celospolečenskému rozvoji ve všech svých aspektech, v sociální struktuře, ekonomice i ve vztahu k životnímu prostředí. To ovšem neznamená, že by zároveň bylo nutné rezignovat na hodnoty, které dělají venkov venkovem- tradiční sociální vazby, tradiční odvětví, ochrana hodnot přírody a krajiny. Takový scénář udržitelného rozvoje je složitější, než vize „skanzenu“ nebo naopak „kopie města v malém“, ale jak ukazují příklady ze zahraničí (např. Rakousko), přináší skloubení tradic a modernity právě tu novou kvalitu, která dobře odpovídá životnímu stylu moderní společnosti.

Opatření pro takovou strategii rozvoje venkova tedy budou obsahovat podporu síťování a kooperace pro polycentrický rozvoj, rozvoj specifických technologií pro venkov-zvláště pak v oblasti informační, dopravní, energetické a environmentální, podporu inovačního podnikání založeného na službách z venkova i pro venkov,

vč. sociálních, environmentálních, vzdělávacích apod. služeb, důraz na malé a střední podniky, vzdělávání, sociální péče – vždy ve specifické venkovské udržitelné formě.

Implementace těchto opatření bude vyžadovat změny ve struktuře veřejné správy, která s ohledem na rozdrobenost sídel a zdrojů bude muset být daleko více založena na dobrovolné kooperaci mezi obcemi (posílení role svazků obcí, mikroregionů a pod) včetně možnosti vlastních daňových příjmů těchto územních sdružení. Vyšší míru spolupráce si takový plán žádá i od subjektů ekonomických – pro kooperaci v zemědělství, malém a středním podnikání a službách.

Pro koordinaci těchto aktivit je účelné využít kapacit, které na venkově existují a které se osvědčily v minulých obdobích – manažery mikroregionů, euroregionů a především Místní akční skupiny programu Leader. Základními strategickými plány rozvoje venkovských oblastí pak budou Integrované strategie, provazující využití zdrojů vlastních a vnějších v celém jejich spektru (na pouze finance jednoho fondu či jednoho ministerstva)

PRIORITA 3.2 ZVYŠOVÁNÍ KVALITY ŽIVOTA OBYVATEL ROZVOJEM ÚZEMÍ

Rozvoj místní infrastruktury (zvýšení a zkvalitnění dopravní, technické a energetické dostupnosti) spolu s dostupností služeb, včetně kulturních, a zajištění dostupnosti odpovídajícího bydlení povede ke zlepšení životních podmínek ve městech i na venkově. Posílení technologické, inovační a znalostní úrovně v území je předpokladem pro rozvoj podnikání, využití místního potenciálu včetně rozvoje cestovního ruchu a volnočasových a rekreačních aktivit v území. Nutnou podmínkou je finanční zabezpečení těchto aktivit.

Cíl 1 Zabezpečit zvyšování kvality v území prostřednictvím systému vícezdrojového financování obcí a krajů

Kvalita života má mnoho dimenzí, požadavky jsou neomezené, zdroje však vždy omezené, záměry na zlepšení kvality života si (přirozeně) konkurují, prioritu by měla mít ochrana životů, zdraví, životního prostředí, majetku apod. Proto je účelné:

- a) stanovit priority, na úrovni obcí, krajů, klíčové pro dané území krátkodobě a dlouhodobě
- b) v návaznosti na podněty z praxe konzultovat možné úpravy rozpočtového určení daní
- c) racionalizovat soustavu dotačních titulů, zvláště pokud jde o financování investic

Ve financování rozvoje venkova se střetávají dva principy: princip svéprávné samosprávy obce, která rozhoduje svobodně o své budoucnosti a má k tomu disponovat přiměřenými prostředky proti principu co nejefektivnější alokace veřejných prostředků z úrovně centrální vlády. Je jasné, že 1 koruna vložená do opravy dálnice přinese větší efekt, než 1 koruna vložená do opravy místní komunikace v Dolní Lhotě. Na druhou stranu, i občané venkova přispívají do státního rozpočtu a mají právo na přiměřeně srovnatelnou kvalitu života, jako obyvatelé měst. Řešení spočívá v jemnějším vyvážení přerozdělování daňových výnosů více ve prospěch menších obcí, na druhé straně opatření k zajištění větší efektivity veřejné správy na venkově. Námět na takové změny je obsažen v předchozím bodu. Objem navýšení prostředků dobrovolného svazku obcí by mohl dosahovat cca 3-4 tis. Kč/občana, prostředky by byly určeny na plnění společných záměrů: dopravní obslužnost, školství, kultura, sport, péče o životní prostředí, infrastruktura. Zdrojem by byly stávající finance ministerstev a krajů, určené na transfery obcím – např. tzv. dělení medvěda, neefektivní programy MMR, MZe, MŽP, MV určené obcím aj - celkové přesuny by nepřesáhly 15 miliard korun při obrovských úsporách na režii ministerstev.

Cíl 2 Zvýšit a zkvalitnit dopravní dostupnost, technologickou, energetickou, informační a znalostní úroveň sídel, a tím dosáhnout i zlepšení životního prostředí v sídlech

Primárně jde o zajištění kvalitní a vyspělé (inovativní) infrastruktury, která stimuluje rozvojové impulsy do okolí a do odlehých a zaostávajících oblastí. S tím souvisí zkvalitňování a zefektivnění dodávek energie, transferu technologií a přístupu ke vzdělání a informačním technologiím. Také současně dochází ke zvýšení kvality a komfortu života a snížení dopadů provozu sídel na jejich (a okolní) životní prostředí, čímž se dále zvyšuje kvalita života jejich obyvatel.

Opatření se budou týkat zejména zajištění regionální a nadregionální dopravní obslužnosti (napojení všech krajů na kvalitní železniční síť, dostavba a obnova dálniční a silniční sítě, budování infrastruktury pro cyklo dopravu apod.) Dále jde o zajištění kvalitní dopravní obslužnosti (zavádění integrovaných dopravních systémů, zkvalitňování MHD). Další opatření se týkají rozvoje energetických a spojových sítí a zařízení v regionech (modernizace rozvodných energetických soustav, obnova potrubních a kabelových sítí v sídlech a rozvoj informačních technologií. Dále jde o modernizaci zdrojů a úpraven vody, rozšíření a rekonstrukci vodovodních a kanalizačních systémů a čistíren odpadních vod, systémů nakládání s odpady a ploch veřejné zeleně.

Pro venkovský prostor, který v úrovni dopravní obslužnosti, infrastruktury a technologií zaostává, je jedinou možností, jak toto zaostávání překonat, metoda výhradního investování do Nejlepších dostupných technologií (BAT). Pokud by na investici byly použity z více než 50 % veřejné prostředky, mělo by být podmínkou dodržení přísně nastavených kritérií pro materiálovou, energetickou náročnost, životnost – vše na špičce technologických možností, ale přitom s ohledem na venkovský charakter projektu. Venkovský prostor vyžaduje uplatnění místních materiálů a energií, jednoduchost obsluhy, universálnost užití, opravitelnost vlastními prostředky, nízké provozní náklady, decentralizovaná řešení, nízké dopravní náklady atd.. Splněním kombinace těchto dvou skupin požadavků by měla vzniknout řešení, která zajistí udržitelnost života na venkově a jeho konkurenceschopnost s městy.

Je nutné definovat standardy, které by měly splňovat venkovské obce, co se týče kvantity a kvality infrastruktury, vybavenosti a úrovně veřejných služeb, např.:

- Dostupnost hlavního města z nejbližší obce státu do 4 hodin hromadnou dopravou
- Dostupnost krajského města do 1 hodiny hromadnou dopravou
- Rovnoměrná kvalita silnic I., II. a III. třídy, splňujících normy jakosti povrchu, se zaručenou únosností a životností min 15 let do střední opravy
- Napojení obce na bezpečnou síť cyklistických a pěších tras
- Napojení obce na integrovaný systém hromadné dopravy
- Užití takového typu vozidel hromadné dopravy, které umožní vysoký komfort přepravy (dostatek míst k sezení, klimatizace, prostor pro kola a kočárky, invalidní vozíky, vozidla svou velikostí a ekonomikou provozu umožňující hustou frekvenci a nízké náklady, šetrná k životnímu prostředí – nízké emise, hluk, jednoduchá obsluha a údržba, vhodný plynový či elektrický pohon)
- V odlehých oblastech použití netradičních metod obslužnosti – CallBus, veřejná taxi
- V obnově sítí v intravilánu preferovat integrovanou obnovu a uložení kanalizace, vodovodu, informačních kabelů, rozvodu tepla z kogeneračních tepláren nebo (bio)plynu

- Obnova elektrických sítí s použitím technologií SmartGrid (umožnění jednoduchého připojování malých místních zdrojů elektřiny, dálkové odečty spotřeby, dálkové zapínání spotřebičů) a zřizování elektrických vedení s ohledem na krajinný ráz
- Standardně zřizovat při jakékoliv obnově podzemních sítí (rozhodně kanalizací) nebo komunikací vysokokapacitní datové rozvody - optické kabely - až na hranice pozemků, pro rozvod internetu, kabelové televize a jiných datových služeb
- Podporovat pouze veřejné osvětlení s nízkou mírou světelného znečištění a velmi nízkou spotřebou energie
- Alespoň částečná soběstačnost ve výrobě elektřiny a tepla z místních a obnovitelných zdrojů z důvodů energetické bezpečnosti sídel. Prioritní používání biomasy (dřevo, štěpka, pelety, bioplyn) a slunce (solární ohřev a fotovoltaika), doplněné energií vody, větru a tepelnými čerpadly. Preferovat místně decentralizovaná řešení
- Používání vozidel bez přímých emisí CO₂-elektromobily, elektrobusy, vodíkový pohon, bioplyn, rostlinné oleje
- Snížení spotřeby energie u nově stavěných, nebo rekonstruovaných budov, minimálně na úrovni nízkoenergetického, lépe však pasivního standardu, šetrné technologie ve vybavení budov (kancelářské vybavení, osvětlení apod.)
- Užití místních a udržitelných materiálů, surovin, v investicích i v provozu obce, a to včetně potravin a vody
- Úspory v nakládání s vodou, omezování jejího znečištění, využívání dešťových a odpadních vod
- Vysoká úroveň hygieny vnitřních prostor, větrání, čistota
- Kanalizační systémy a čistírny budované a provozované s ohledem na typ zástavby, podle potřeby decentralizované, vždy energeticky a obslužně nenáročné
- Systém nakládání s odpady orientovaný na minimalizaci produkce odpadů, jejich separaci, svoz a místní využití (např. bioodpad), předání jen v nutné míře
- Udržitelný urbanismus obce, šetrné využívání ploch, vysoký standard architektury veřejných budov, dostatek zelených ploch, kvalitní veřejná zeleň, úklid a údržba ploch

Cíl 3 Zvýšit a zkvalitnit dostupnost služeb (včetně kultury), především pak bydlení

Důraz je kladen na zajištění odpovídající kvality a dostupnosti veřejných i neveřejných služeb především z oblasti zdravotnictví, péče o děti a služeb pro rodinu, kultury, sociálních služeb, informačních a telekomunikačních služeb na venkově.

Podstatným cílem je pak zajistit kvalitní a dostupné bydlení pro všechny sociální skupiny obyvatel. S ohledem na regionálně diferencovanou skladbu bytového fondu v jednotlivých venkovských regionech je nutno optimálně kombinovat novou výstavbu a rekonstrukce, vlastnické a nájemní bydlení, taktéž zdokonalit právní rámec pro bydlení (pronájem, podnájem, výše nájemného apod.).

Součástí opatření bude zkvalitnění a rozvoj nových forem sociálních a zdravotních služeb, rozvoj nových forem služeb rodinám s dětmi, občanům s handicapem a seniorům, modernizace zdravotních zařízení, optimalizace sítě veřejných zdravotních služeb. Opatření budou směřovat i do rozvoje volnočasových aktivit občanů,

zejména dětí a mládeže, budování a modernizace infrastruktury pro sport, volný čas a rekreaci a pro kulturu. Opatření se budou taktéž týkat budování, modernizace a optimalizace školských zařízení a zařízení pro celoživotní vzdělávání vůbec. Dále půjde o opatření pro podporu bydlení jako nástroje stabilizace sídelní struktury, humanizaci a revitalizaci upadajících částí sídel a modernizaci a obnovu bytového fondu s důrazem na energetické úspory, hygienu bydlení a estetiku a urbanismus.

Tak jako u infrastruktury je třeba i u služeb a podpory bydlení na venkově dosáhnout toho, aby byla podporována i řešení specifická, typická pro venkov. Důvodem pro jejich uplatnění je většinou nižší hustota osídlení, menší velikost sídel, větší vyjížďka do zaměstnání a za vzděláním, Preferována jsou řešení univerzální (více služeb v jednom objektu, od jednoho poskytovatele, kombinace služeb ve městě se nevyskytující, dojížděné a mobilní služby, podpora svépomoci a sousedské výpomoci).

Zcela specifická je na venkově oblast bydlení, které je v absolutní většině vlastnické, ve formě rodinných domů, bytů s různými standardy. To znamená provádět žádoucí změny spíše formou poradenství, konzultací a služeb zájemcům o výstavbu či rekonstrukci, než přímých investic veřejné správy, jak je tomu v případě řady měst. Jinak platí i na venkově důraz na estetiku, pohodlí, užité vlastnosti, hygienu a úspornost provozu objektů k bydlení. Specifická pro venkov je nutnost umožnit spojení obytné funkce objektů s funkcí zázemí pro drobné hospodářské aktivity, zemědělského i nezemědělského, řemeslného i obchodního charakteru. Jde jednak o tradici, jednak o nutnost - s případnými hygienickými či jinými problémy je třeba se vypořádat.

U zařízení pro sport, kulturu, volnočasové aktivity a rekreaci, u restauračních a stravovacích zařízení i kulturně-historických památek je žádoucí využívat je i ve prospěch cestovního ruchu. Znamená to volit v případě výstavby či rekonstrukce těchto zařízení vysoký užitečný a estetický standard, na který jsou cizí návštěvníci (většinou z měst) zvyklí. Zásadní podmínkou pro cestovní ruch je přitom kromě nabídky přírodních, kulturních či historických zajímavostí i estetika sídel, úroveň infrastruktury, čistota, pořádek a úroveň hygieny v soukromí i ve veřejných prostorech a především pohostinnost a vstřícnost domácích obyvatel, a to nejen těch, kteří se přímo podílejí na aktivitách cestovního ruchu.

Také v této oblasti je možno hovořit o potřebě standardů, jež zde budou daleko více ovlivněny specifikou regionu či velikostí sídla. Služby, které v obci nejsou k dispozici a jsou nezbytné (např. určitý druh lékařské péče, vyšší škola a pod) musí být dosažitelné pomocí dopravy, v reálném čase a s rozumnými náklady. Dopravní obslužnost je i zásadním faktorem pro rozvoj cestovního ruchu, tentokrát jako záruka dosažitelnosti sídla návštěvníky z měst, a to i (hlavně) o víkendech a o svátcích.

Cíl 4 Posílit rozvoj udržitelného cestovního ruchu v území

Cílem je zvýšení podílu cestovního ruchu v ekonomice jednotlivých regionů lepším využitím potenciálu pro udržitelný cestovní ruch v jednotlivých regionech. Zvýšení návštěvnosti regionů, prodloužení pobytů i délky návštěvnické sezony. Pro dosažení cíle je třeba podporovat zvyšování environmentální, technické a estetické kvality infrastruktury, zachovávat přírodní a kulturní atraktivnost území jako základní podmínky pro udržitelnost potenciálu území pro rekreaci a cestovní ruch. Součástí opatření bude rozšiřování a zkvalitňování infrastruktury a služeb cestovního ruchu, včetně využívání kulturních, sportovních, zdravotních, lázeňských aj. služeb, rekonstrukce historických památek a jejich zpřístupňování, tvorba specifických regionálních produktů cestovního ruchu, podpora organizací cestovního ruchu na regionální a místní úrovni a turistických informačních center, vytváření podmínek pro vytváření šetrnějších forem cestovního ruchu nebo zavedení jednotlivých státem garantovaných národních standardů kvality služeb v cestovním ruchu.

PRIORITA 3.3 ÚČINNĚJŠÍ PROSAZOVÁNÍ STRATEGICKÉHO A ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Cíl 1 Vytvořit předpoklady pro udržitelné využívání území

Předpokladem pro naplnění cíle je zkvalitňování územního plánování zejména v rámci přípravy Politiky územního rozvoje ČR vládou a územně plánovací dokumentace krajů a obcí (tj. zásad územního rozvoje, územních plánů obcí a regulačních plánů) a zvýšení odpovědnosti místních samospráv a obyvatel obcí v rámci místního a regionálního rozvoje – zvýšení jejich efektivního zapojení do procesů územního plánování přispěje ke zvyšování jejich identity a sounáležitosti s územím. Nezbytným předpokladem je správné stanovení a dodržování republikových priorit územního plánování obsažených v Politice územního rozvoje ČR a provázání i koordinace územně plánovacích a rozvojových dokumentů na národní, regionální a místní úrovni. Opatření se týkají např. podpory aktualizace územně analytických podkladů obcí a krajů a aktualizace územních plánů obcí s ohledem na udržitelný rozvoj území.

Opatření na venkově budou zaměřena na zlepšení komunitního projednávání Politiky územního rozvoje, územních a regulačních plánů s občany, vzdělávání zástupců místních samospráv a občanského sektoru v oblasti územního plánování, podpora nových analytických a zobrazovacích metod v územním plánování (3D scany, 3D modely terénu), zpřesnění územních plánů v extravilánu aj. Aktivizovat ve stavebním zákoně navržené Rady obcí pro udržitelný rozvoj jako konzultační orgán pro plánování udržitelného rozvoje území, učinit z nich základ pro širší, komunitní projednávání výše uvedených dokumentů, především pak Rozborů udržitelného rozvoje území (jako součásti Územně analytických podkladů)

Cíl 2 Hospodárně využívat neobnovitelné zdroje, především území, chránit nezastavěné pozemky

Jde zejména o efektivní řešení územních dopadů lidské činnosti a zachování rázu urbanistické struktury venkovských území, struktury osídlení a ochrany rázu kulturní krajiny. Předpokladem dosažení cíle je zvyšování odpovědnosti všech zainteresovaných v rámci územního rozvoje k volné krajině jako určujícím fenoménu venkova. Jedním z opatření bude podpora revitalizace brownfields, včetně zemědělských a upřednostňování využití těchto revitalizovaných území před výstavbou na „zelené louce“, tím se předejde neúměrnému rozpínání měst a obcí (tzv. „urban sprawl“)

Na venkově je bezpodmínečně nutné zastavit zábory zemědělské půdy, a to jak administrativními opatřeními (kontrola dodržování nezastavitelných území, nové rozvojové plochy v územních plánech navrhopat jen výjimečně, jinak právo veta Krajského úřadu) tak ekonomickými nástroji (cenu za zábor zemědělské půdy zvýšit na úroveň ceny stavební parcely, s odvodem do státního rozpočtu nebo rekultivačního fondu, požadovat po investorech úhradu všech investičních nákladů nastalých z důvodů jejich investice mimo zastavěné území obce – za výstavbu komunikací, kanalizace, osvětlení, vody, plynu aj plus náklady na provoz na 20 let dopředu). Podpořit revitalizaci zemědělských, průmyslových i obytných ploch a těžebních prostor vhodných pro další využití a směřovat na ně výstavbu vhodnými pobídkami. Chránit krajinný ráz jako součást historického dědictví před necitlivě umístovanými dopravními, energetickými aj. stavbami. Zvýšit povědomí obyvatel i veřejné správy o významu ochrany venkovského rázu krajiny.

Cíl 3 Strategické plánování jako nástroj efektivní správy území a předpoklad vyrovnaných veřejných financí

Strategické plány obcí, svazků obcí a dalších územně správních jednotek jsou komplementárním doplňkem územních plánů, a to především v oblastech bez územního průmětu, jako je oblast sociální, vzdělávání, podpory podnikání apod.

Bude důležité koordinovat pořízení strategických plánů Krajů a svazků obcí, území pracujících metodou Leader (MAS), nově i správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) pro zajištění kompatibility se systémem Územně analytických podkladů a s výhledem min. 10 let, kompatibilní se záměry EU, dále pak propojení na rozpočtové výhledy obcí a na Rámec podpory společenství a Národní strategický plán ČR.

V rámci dotační politiky uplatnit po r. 2013 nástroj Integrovaný plán rozvoje území (IPRÚ) jako obdobu Integrovaného plánu rozvoje města (IPRM) z let 2007-2013. Pomocí tohoto nástroje by byly řešeny projekty ve venkovském prostoru, které synergicky propojují sociální, ekonomický a environmentální pilíř udržitelného rozvoje – např. zaměstnanost, vzdělávání, obnovitelné energie, odpady, údržbu krajiny, protipovodňovou ochranu, cestovní ruch aj. Řízením těchto integrovaných plánů rozvoje území je vhodné pověřit místní autority a partnerství, pracující podle zásad, obsažených v programu LEADER.

PRIORITNÍ OSA IV. KRAJINA, EKOSYSTÉM, BIODIVERSITA

Specifické problémy životního prostředí na venkově ovlivňují z vnějších faktorů emise z měst, průmyslu a dopravy, z vnitřních faktorů pak zemědělství, emise ze spalování tuhých paliv a zábory zemědělské půdy i krajiny jako takové. Lze tedy říci, že větší část řešení problémů životního prostředí na venkově leží mimo kompetenci venkova, něco ale venkov řešit může a musí. Z globálních problémů je venkov nejvíce ohrožen klimatickou změnou, a to jak v oblasti ekonomiky- zemědělství a lesnictví čelí nedostatku vody, erozi, vymírání druhů a posunu klimatických pásem, novým nemocem apod. – tak v oblasti kvality života – přírodní katastrofy typu povodní, vysychání studní aj.

PRIORITA 4.1 PESTRÁ A ZDRAVÁ KRAJINA JAKO ZÁKLAD DRUHOVÉ PESTROSTI

Velká část přírodních, kulturních a historických hodnot venkova se odvíjí od existence a tradice modelu kulturní krajiny, bez ní tyto hodnoty zanikají. Pokud existuje společenská poptávka po zachování takovéto kulturní krajiny, je třeba ocenit úsilí, které vede k žádoucímu stavu krajiny (a to i formou finančních náhrad) a naopak bránit (legislativně, výchovou, společenským tlakem) takovým procesům, které krajinu degradují a mění k horšímu.

Pokud je vztah ke krajině, přírodě a jejímu bohatství jedním z hlavních rysů venkovanů, lidí žijících a pracujících na venkově, tak každá vážně míněná snaha o udržitelný rozvoj venkova, o udržitelné podnikání v zemědělství, lesnictví, v službách i průmyslu, udržitelné bydlení nemůže nerespektovat nutnost ochrany přírody, neboť venkovan je sám její součástí..

Cíl 1 Udržet a zvýšit ekologickou stabilitu krajiny a podporovat její funkce, zejména udržitelným hospodařením v krajině

Prosazovat šetrné využívání krajiny, napravit narušenou ekologickou stabilitu, obnovovat vegetační kostru krajiny – remízky, solitérní stromy, větrolamy, doprovodnou zeleň vodních toků. Využívat možnosti pozemkových úprav a dát jim nové cíle a priority. Dále také prosazovat ochranu ekologické stability krajiny, která je povinností vlastníků a uživatelů pozemků, vlastníci a uživatelé však musí být pozitivně motivováni k efektivní spolupráci formou dotací a příspěvků- zde by bylo vhodnější hovořit o kompenzacích za ztížené podmínky k hospodaření, případně o odměně za plnění netržních služeb, celospolečenské objednávky apod. Dalšími aspekty tohoto cíle jsou snížení exploatace a záborů půdního a horninového prostředí, bránění sesuvům atd.

Cíl 2 Chránit volnou krajinu a její ráz

Upřednostňovat zástavbu uvnitř existujících sídel nebo ve vazbě na ně, podpora využívání venkovských brownfields, minimalizace fragmentace krajiny, omezení záborů zejména kvalitních půd a uskutečnění vzdělávacího programu zvyšujícího povědomí o hodnotě krajiny, její úloze v ekosystému a o jejích změnách. Zohledňovat ochranu krajiny v rozvojových dokumentech, především v územních plánech.

Krajina představuje jedno z největších bohatství venkova, je to fenomén pevně spjatý s povahou a osobností jak jedince, tak celých společenských skupin. Volná krajina je společný statek, který je základní podmínkou zachování našeho venkova v té podobě, v jaké ho dnes známe, obrana venkovské volné krajiny je tedy obranou venkova samotného. Jestliže je zábor krajiny důsledkem celospolečenských změn, musí být i její ochrana celospolečenským zájmem, minimálně zájmem venkovského společenství, na úkor kterého tyto devastační změny probíhají.

Důležitou součástí ochrany krajinného rázu je pečlivé zvážení realizace dopravních, energetických a jiných staveb – dopravní obchvaty sídel, větrné elektrárny, mosty, produktovody, vysokonapěťová vedení, které svým působením nevratně poškozují charakter volné krajiny.

Stejně důležité je i řešení problematiky světelného smogu, který narušuje přirozené noční prostředí a ohrožuje organismy, závislé na existenci střídání světla a tmy – mezi které patří i člověk.

Cíl 3 Zastavit pokles biologické rozmanitosti

Probíhá trvalý pokles biodiversity, vymírají a mizí dříve početní zástupci fauny i flóry. Cílem je zajištění podmínek pro zachování života a jeho evolučních procesů, k tomu vede především ochrana stanovišť druhů, biotopů, krajiny a podpora výzkumu v této oblasti.

Důsledná ochrana dochovaných lokalit spolu se šetrným hospodařením na ostatních plochách se zohledněním nároků ohrožených druhů, koordinace lidských aktivit v přírodně cenných územích, realizace záchranných programů pro ohrožené druhy, omezování invazivních druhů včetně geneticky modifikovaných.

Jelikož venkov tvoří podstatnou část území naší vlasti, je způsob chování těch, kteří žijí a pracují na venkově rozhodující pro zachování pestré a živé přírody u nás. I malé změny chování mohou přispět ke kladnému či zápornému dopadu na stav fauny a flóry. Zvyšováním povědomí místních lidí o hodnotách přírody v katastru vlastní obce, regionu, podpora pozemkových spolků, místní péče o krajinu a vzdělávací a propagační činnost přispěje k tomu, že se omezí rizika vymizení druhů ze svých stanovišť, sníží se dopady hospodaření v krajině i vliv sídel či volnočasových aktivit na biodiverzitu.

PRIORITA 4.2 ODPOVĚDNÉ HOSPODAŘENÍ S PŮDOU, LESEM A VODAMI

Zlepšování stavu složek životního prostředí je mimo jiné podmíněno odpovědným zemědělským, lesním a vodním hospodařením, které zároveň povede k vyšší stabilitě ekosystému

Jde o zásadní prioritu pro venkov, vzhledem k poměru ploch ovlivňovaných zemědělským, lesním a vodním hospodařením. Udržitelnost venkova se odvíjí od chování subjektů v těchto oblastech.

Cíl 1 Podporovat šetrné, přírodě blízké způsoby zemědělského hospodaření a brát ohled na jeho mimoprodukční funkce

Je nutné prosazovat ekologické aspekty zemědělského hospodaření prostřednictvím správné zemědělské praxe, důležité je i zachování genetických zdrojů zemědělských i planých rostlin a stromů i živočichů.

Opatření se zaměří na podporu správné zemědělské praxe, ocenění mimoprodučních funkcí zemědělství, podporu místní produkce, přírodě blízké metody hospodaření – ekozemědělství, bioprodukce, značky regionálních produktů, prodej ze dvora, péče o krajinu, vzdělávání v těchto oblastech a podporu služeb pro dosažení těchto cílů.

Chránit půdu z hlediska kvantity i kvality – omezit její zábory, zpoplatnit je tak, aby se výstavba na „zelené louce“ nevyplácela ve srovnání se stavbou na již využívaných pozemcích (brownfields), otočit trend úbytku organické hmoty v půdě, omezit chemizaci zemědělství, bránit půdu před rezidui chemických látek z průmyslu a dopravy

Cíl 2 Podporovat šetrné, přírodě blízké způsoby lesního hospodaření a brát ohled na mimoprodukční funkce lesa, zachovat a zlepšovat biologickou rozmanitost v lesích

Opatření zaměřená na změnu druhové skladby a věkové i prostorové struktury lesa, zvýšení podílu přirozené obnovy, zvýšení biologické rozmanitosti a mimoprodukční funkce. Dále na přírodě blízké způsoby hospodaření, nepasečné způsoby hospodaření, diferenciaci hospodaření podle přírodních podmínek a druhu vlastnictví, směřování k přírodě bližší dřevinné skladbě při zachování konkurenceschopnosti v lesním hospodářství. Bude žádoucí dosáhnout zvýšený podíl melioračních a zpevňujících dřevin a dřevin přirozené druhové skladby, alespoň ve státních lesích, u ostatních vlastníků tento cíl podporovat vhodnou dotační politikou. Podpořit zvýšení ekologické stability lesů snížením nadměrných stavů spárkaté zvěře a upravit za tím účelem i mysliveckou legislativu. Zvýšit podíl tlejícího dřeva a posklizňových zbytků v lese. Omezovat umělou obnovu lesa.

Opatření zaměřit i na osvětu a vzdělávání v cílových skupinách (lesníci, pracovníci těžebních firem, myslivci), vytvářet povědomí o lese jako významném ekosystému, přírodě blízkém. Využívat pozitivní příklady přírodě blízkého lesního hospodaření, a to včetně využití v cestovním ruchu. Navázat na změny v lesním hospodářství adekvátními změnami ve zpracovatelském průmyslu a řemeslech – vyšší využití dřeva listnatých stromů, výroba tvarovaných biopaliv, produkce štěpky apod.

Cíl 3 Podporovat ochranu vod, kombinací technických a přírodě blízkých opatření snižovat riziko povodní i extrémního sucha, zlepšovat ekologický stav vod

Ve vodním hospodářství využít investic do kanalizací a čistíren v obcích do zlepšení čistoty vod – nejlépe přírodě blízkými metodami, s nízkými provozními a investičními náklady, podporovat biologickou rozmanitost vodní fauny a flóry, čistit vodní nádrže a bojovat s eutrofizací, bránit splachům zeminy do toků a nádrží, v protipovodňové ochraně účelně kombinovat technická a přírodě blízká opatření, zvyšovat akumulaci a retenci vody v krajině – hlavně v půdě, v podzemních vodách, v rozptýlených malých nádržích, rybnících, mokřadech a tůňích, navracet vodní toky do přírodního stavu, omezovat opevňování koryt.

Chránit a využívat podzemní zdroje vod, včetně minerálních a využít toto bohatství i v cestovním ruchu.

PRIORITA 4.3 ADAPTACE NA ZMĚNU KLIMATU

Je nutné odpovědně plánovat a postupně realizovat adaptační opatření ke zmírnění dopadů změny klimatu včetně řešení mimořádných událostí – povodní i katastrofického sucha. Je zároveň zapotřebí zvýšit efektivitu hospodaření s vodními zdroji a zlepšovat vodní režim krajiny.

Cíl 1 Zajistit připravenost ke zvládnutí mimořádných událostí, spojených se změnou klimatu

Vybudování systému ovládnutí a monitorování stavu průtoků na vodních tocích a systému varování před povodněmi, který současně zajistí přenos informací o výšce hladiny vodních toků a nádrží ve vybraných lokalitách. Realizace přírodních i technických protipovodňových opatření (přirozené rozlivy, suché poldry) tak, aby zároveň co nejvyšší mírou přispěly také ke zlepšení vodního režimu krajiny a dosažení přírodně bližšího stavu vodních toků.

Opatření na řešení sucha v zemědělství je podpora moderních závlahových systémů s minimální spotřebou vody. V oblasti zásobování vodou je možným opatřením hledání, ochrana a případné budování nových vodních zdrojů a propojování současných vodárenských soustav, modernizace vodovodních systémů a snižování ztrát v potrubní síti.

Stávající státem provozované monitorovací sítě doplnit hustým systémem místních automatických měřících stanic pro sledování srážek, průtoků, výšky hladin v nádržích a tocích, stupně nasycení půdy v povodí. Propojením těchto čidel s expertním systémem vyhodnocení srážkové a povodňové situace a se systémem varování obyvatel snížit míru ohrožení obyvatelstva povodněmi a zlepšit i nakládání s vodami v území. Doplnit stávající i nově budované retenční prostory dálkovým či manuálním ovládnutím pro řízení retence a zachycování srážek.

Cíl 2 Zajistit dostatečné množství i kvalitu povrchových i podzemních vod

Zlepšit retenční schopnosti krajiny včetně urbanizovaných území, zajistit dostatečné zdroje pitné vody i vody pro průmysl, energetiku a zemědělství. Využívat systémy jak technické (nádrže, rybníky, poldry) tak především přírodě blízké (mokřady, tůňe, lužní lesy), revitalizovat stávající retenční prvky včetně niv toků a jejich rozlivů. Zlepšit obhospodařování zemědělské půdy jako nejvýznamnějšího zásobníku vody v krajině – optimalizací vegetačního krytu, zvýšením obsahu organických látek a humusu a správné agrotechniky. Důležitá je podpora umělého obohacování zásob podzemních vod (umělou infiltrací) ve vhodných lokalitách.

Omezovat podíl zpevněných, neprosakujících ploch na nezbytné minimum, podporovat vsakování srážkových vod technickými, legislativními i organizačními opatřeními.

Racionálně hospodařit s vodními zdroji a omezovat nadměrnou spotřebu vody.

Stanovit vztah k vodě jako horizontální, průřezové kritérium pro hodnocení činností a postupů – v územních a strategických plánech obcí, projektech v podnikatelském i veřejném sektoru, stanovit limity a cílové hodnoty pro spotřebu vody v území. V opatřeních v krajině (komplexní pozemkové úpravy, dopravní stavby, velkoplošné zemědělství, krajinná úprava, veřejná zeleň a veřejná prostranství, lesní hospodaření) dodržovat zásady nakládání s vodními zdroji. Podpora zavádění inovativních postupů – vsaky a závlahy dešťových a přečištěných vod, propustné povrchy ploch a komunikací, úsporné technologie – sprchy, splachovače, kompostovací záchody apod..

Cíl 3 Zlepšení vodního režimu v krajině, retence vody, protierozní ochrany, revitalizace vodních toků a nádrží

Opatření v rámci tohoto cíle budou směřovat ke zlepšení vodního režimu krajiny a ke zlepšení stavu vodních ekosystémů, obnově a ochraně přírodního nebo přírodě blízkého stavu vodních ekosystémů a podpoře mimoprodukčních funkcí vodních ploch. Podpora přirozených rozlivů v nivách toků, budování a obnova retenčních prostor, revitalizace vodních toků a mokřadů, výstavba poldrů. Náprava v minulosti chybně odvodněných ploch tůní, rašelinišť, slatin a lužních lesů, zkanalizovaných a zatrubněných toků.

Zapojení se do programů zlepšování vodního režimu v krajině na místní úrovni, využití kapacity místních spolků a sdružení, vzdělávání a propagace mezi zemědělci, lesníky i ostatními obyvateli obcí. Metodou Zdola nahoru dosáhnout jak využití znalostí a zkušeností místních obyvatel, tak jejich zapojení do projektů nápravy stavu krajiny, nejlépe jako nositelů a realizátorů.

Cíl 4 Snižovat dopady očekávané globální klimatické změny na zemědělství, lesnictví a vodní hospodářství, obrana před extrémními meteorologickými jevy

Pro naplnění cíle je nutné pěstovat prostorově a druhově rozrůzněné porosty s co největším využitím přirozených procesů, pestré druhové skladby lesů s přirozenou obnovou a variabilitou pěstebních postupů, uplatňovat opatření udržující vysokou a stabilní produkci dřevní hmoty a zabránit degradaci lesních půd se snahou maximalizovat množství uhlíku, vázaného v půdě. Je nutné posoudit dopady využívání lesní biomasy pro výrobu energie na ŽP, včetně dopadů na půdu, vodu, biologickou rozmanitost a koloběh živin.

V oblasti zemědělství je nutné se zaměřit na dodržování podmínek správné zemědělské praxe, tj. na dodržování zákonných opatření, stanovených v Kontrole podmíněnosti (cross-compliance) a zejména jejich standardů GAEC (Good Agricultural and Environmental Condition).

V zájmu ochrany zemědělské krajiny před negativními vlivy větrné a vodní eroze, resp. povrchového odtoku vod je nutné realizovat opatření zejména prostřednictvím pozemkových úprav a územního plánování. Především jde o plánování a budování společných zařízení proti vodní a větrné erozi, realizace Územních systémů ekologické stability a realizace opatření proti škodlivým účinkům povrchového odtoku vod v malých zemědělsko-lesnických povodích, revitalizace hydrografické mikrosítě, ochranu vodních zdrojů a vůbec celé integrované řešení nepříznivého stavu krajiny.

Je také vhodné připravit podporu moderních systémů závlah s minimální spotřebou vody a dostatečné zdroje vody pro tyto závlahy, a to i tam, kde zatím nebyla závlaha nutná.

Je nutné systematicky podporovat vědu a výzkum, flexibilně reagovat na změny podmínek prostředí (změna režimu srážek, vegetačních stupňů,..) a vyvážit ochranu před povodněmi se zajištěním dostatku vody.

Zdůraznit rozhodující roli venkova, venkovské krajiny a ekonomických, sociálních a veřejných subjektů na venkově v tématu adaptace na klimatickou změnu (ve většině souvislostí) a přizpůsobit tomu alokaci zdrojů-lidských, finančních a ocenit příspěvek venkova tomuto úsilí.

Zrychlit změny v zažitých postupech na venkově ve smyslu rychle se měnících klimatických podmínek – spotřeba energií (úspora a přechod na obnovitelné druhy), nakládání s krajinou, změna agrotechnik, nakládání s vodou (úspory ve spotřebě, využívání volných zdrojů –hlavně dešťové vody, zadržování vody v krajině, využití vyčištěných odpadních vod..), krizové plánování, a jiné technologické i procesní změny.

Posílit příjmy venkova tím, že dojde k ocenění produktů a služeb, které dnes venkov poskytuje zdarma a jaksí samozřejmě: jímání vody v krajině a omezování rizika povodní i extrémního sucha, produkce biomasy, kyslíku a dalších produktů látkové výměny v rostlinách, zachycování prachu, údržba kulturní krajiny včetně vodních ploch, komunikační sítě a další infrastruktury.

PRIORITA 5.1 POSILOVÁNÍ SOCIÁLNÍ STABILITY A SOUDRŽNOSTI**Cíl 1 Zvýšit schopnost společnosti a státu zvládat odlišnosti v kultuře, bohatství, náboženství, řešit problémy dané rozdíly mezi majoritou a minoritami, pochopit a případně integrovat cizince**

Venkova jako konzervativního prostředí se problém integrace odlišných etnik týká velmi silně – pro všechny aspekty tohoto problému je nutné najít postupy vhodné pro specifické podmínky venkova

Cíl 2 Posílit prevenci nebo nalézat řešení sociálně patologických jevů, např. kriminality, korupce apod.

Systém je zaměřen prevenci, včasnou a efektivní nápravu, pomoc pro dítě, mladistvého a jeho rodinu jak v roli oběti, tak pachatele protiprávní činnosti. Současně je nutné vychovávat děti a mládež k zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a rozvoji osobnosti. Zlepšovat kvalitu výchovy v předškolních a školních zařízeních dle zásad inkluzního vzdělávání s cílem zapojit všechny děti, včetně těch ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí, eliminovat segregační praktiky ve vzdělávání. Posilovat preventivní opatření. Vytvářet podmínky pro smysluplné zapojení mladých lidí do volnočasových aktivit, odvádět jejich pozornost od „únikových“ forem chování. Podporovat rozvoj školských zařízení pro zájmové vzdělávání a tím posilovat nabídku volnočasových aktivit. Podporovat činnost NNO, které s dětmi a mládeží pracují. Podporovat zapojení mladé generace do veřejného a společenského života. Pro výše uvedené aktivity zřizovat a využívat dotační programy.

Oproti obecně rozšířené představě idylického venkova i zde existuje problém sociopatologických jevů- a i v tomto případě je nutné hledat specifická řešení.

PRIORITA 5.2 EFEKTIVNÍ STÁT, KVALITNÍ VEŘEJNÁ SPRÁVA, ROZVOJ OBČANSKÉHO SEKTORU

Efektivní veřejná správa je jedním z hlavních předpokladů fungování společnosti. Cílem je transparentní hospodaření obcí, měst a krajů s konsolidovanými veřejnými financemi a s minimalizovanými zásahy do života jednotlivců. Rizikem je neudržitelnost veřejných financí, zejména v podmínkách nestabilních finančních trhů. Posílení možnosti participace občanů na rozhodování je předpokladem soudržné společnosti a pojistkou proti zneužití moci.

V oblasti občanského sektoru je problémem malá rychlost či stagnace řešení problémů způsobená nedostatkem politické podpory státu občanské společnosti. Prudký nárůst počtu a kvality těchto organizací nebyl doprovázen adekvátními změnami v systému státní podpory ani v systému norem regulujících činnost těchto organizací. Systém financování neziskových organizací z veřejných zdrojů je příliš centralizovaný, z části neprůhledný, a prostředky poskytuje zpravidla krátkodobě.

Cíl 1 Zajistit dlouhodobou stabilitu a udržitelnost veřejných financí

Z hlediska dlouhodobých trendů ve vývoji veřejných financí je hlavním principem udržitelného vývoje maximálně efektivní hospodaření s veřejnými prostředky a nezadlužování budoucích generací. Roli hraje i očekávaný demografický vývoj (stárnutí populace, vyšší výdaje na důchody, zdravotnictví a sociální péči), nutností je reforma systému zdravotnictví, školství, penzijního systému, efektivní zadávání veřejných zakázek

tak, aby docházelo k synergickým efektům. Veřejné zakázky jsou nástrojem veřejné politiky k ovlivňování trhu a ekonomiky směrem k udržitelnému rozvoji a k posilování prosperity. Veřejná správa bude využívat svou kupní sílu k nákupu zboží a služeb tak, aby naplňovala zároveň sociální a environmentální cíle, čímž bude přispívat k posílení sociální soudržnosti a udržitelného rozvoje.

Efektivnější využívání veřejných financí ve venkovských obcích, spolu se změnami v systému sdílení daní – ve smyslu spravedlivějšího podílu pro malé obce – povede k zlepšení situace veřejných financí ve venkovských obcích při zachování či dokonce zvýšení schopnosti municipalit financovat svůj rozvoj. Velkou roli ve zvyšování efektivity veřejných financí budou hrát tvorba pracovních míst, úspory energie, soutěže na služby, dále omezení ztrát způsobených korupcí nebo zapojení nových zdrojů, např. společné projekty veřejného a soukromého sektoru. Pro zvládnutí těchto úkolů mohou venkovské obce využívat společné a sdílené kapacity mikroregionů či MAS.

Cíl 2 Rozvíjet kvalitu a efektivitu veřejné správy, hlavně cestou vzdělávání jejich představitelů, eGovernmentem, nové formy a metody práce

Zvyšování úrovně kvality, efektivnosti a transparentnosti výkonu veřejné správy – s fungujícím systémem řízení kvality a sledování výkonnosti úřadů veřejné správy, efektivní komunikací ve veřejné správě, synergickým působením různých úrovní veřejné správy a při aplikaci principu partnerství.

K plnění cíle vedou opatření zaměřená na podporu využívání informačních technologií ve veřejné správě, prosazování eGovernmentu s důrazem na bezpečný a jednoduchý přístup k veřejným službám prostřednictvím internetu, tvorbu systému veřejných registrů, rozvoj a modernizace komunikační infrastruktury veřejné správy a sítě kontaktních míst veřejné správy.

Další opatření budou zaměřena na systémové zavádění místní Agendy 21 v municipalitách a vytvoření jednotného systému řízení lidských zdrojů ve veřejné správě.

Nezbytným předpokladem je stabilizace pracovníků veřejné správy a fungující systém jejich vzdělávání (podpora vzdělávání úředníků v problematice udržitelného rozvoje, spolupráce a vytváření partnerství, vzdělávání zaměstnanců správních úřadů a územních samosprávných celků, tvorba konkrétních vzdělávacích programů v oblasti udržitelného rozvoje a strategického plánování)

Těžiště rozvoje kvality a efektivity ve veřejné správě venkovských obcí leží ve sdružování a sdílení agend, při současném zachování samostatného rozhodování a svrchované odpovědnosti zastupitelstev jednotlivých obcí. Posílením kapacity společných výkonných orgánů mikroregionů či MAS, zvýšením kvalifikace jejich pracovníků, zlepšením komunikace mezi obcemi a managementem územních svazků lze kvalitu a efektivitu veřejné správě na venkově rychle zvednout vysoko nad celostátní průměr.

Oproti slučování obcí (které se již v minulosti neosvědčilo) zachovává dobrovolný přístup všechna pozitiva dnešního stavu: blízkost veřejné správy občanovi, participace občanů na správě obce – vysoké účasti na volbách, počty zastupitelů, komunikace starostů a zastupitelů s občany, znalost problémů obce a účast na jejich řešení, komunitní metody zapojení občanů apod.

Společný management pak poskytuje odbornou podporu veřejné správě, např. v oblasti legislativy a práva, zpracování projektových žádostí na dotace, pomáhá v řešení agendy životního prostředí, doprava, správa majetku, účetnictví, školství aj.

Předpokladem sdílených kapacit a služeb je spolehlivý a výkonný informační a komunikační systém a dobrá kvalifikace všech zapojených starostů, zastupitelů, úředníků a odborníků-managerů, daná pravidelným vzděláváním.

Cíl 3 Rozvoj a upevnění pozic neziskového sektoru, jeho institucionální zajištění, rovnoprávné postavení, efektivní činnost vč. spolupráce s veřejnou správou a podnikateli

Rozvíjet a podporovat na všech stupních spolupráci veřejné správy a neziskového sektoru a tím pomáhat rozvoji občanské společnosti. Povzbuzovat integrační směry, vedoucí neziskový sektor k větší koordinaci a soutěži o partnerskou pozici vůči veřejné správě.

Intenzivně navazovat kontakty a budovat důvěru mezi NNO s cílem posílit jejich institucionální zabezpečení, vytvářet centra facilitace, komunitní koalice, členské asociace, střešní organizace a neformální seskupení NNO.

Dobudovat vnitřní infrastrukturu neziskového sektoru, zkvalitňovat a rozšiřovat síť servisních organizací, aktivit, mechanismů a platforem, které představují nástroj pro další rozvoj NNO.

V rámci podpory a rozvoje spolupráce veřejné správy a NNO rozvinout formu dobrovolnické služby, zvláště v oblasti solidarity a pomoci společensky vyřazovaných sociálních skupin a v organizaci komunitního života – cílem je vybudovat v ČR efektivní a udržitelnou dobrovolnickou infrastrukturu.

Postavení neziskových organizací na venkově – zájmových, sportovních, kulturních a jiných spolků a sdružení – je tradičně silné, z toho je možno vycházet při jejich dalším zapojování do plánování, komunitního projednávání a realizaci projektů rozvoje venkova.

Spolky jsou důležitým partnerem i pro nové výzvy, které venkov čekají, jako např. stárnutí populace a s tím spojené větší nároky na systém sociální péče (založený více na místních kapacitách), zvyšování ekonomické udržitelnosti venkova, podpory místní produkce či rozvoje cestovního ruchu.

Cíl 4 Posílit osvětové a vzdělávací aktivity ve spolupráci neziskového a veřejného sektoru

Posílit kapacitu osvěty o neziskovém sektoru, posílit síť servisních NNO pro vzdělávací a osvětovou činnost o neziskovém sektoru, profesionálně posilovat PR aktivity tohoto sektoru.

Posilovat vzájemnou spolupráci neziskových organizací v jednotlivých mikroregionech, překonat situaci vzniklou faktickým zánikem okresních úřadů a nahradit jejich metodickou a koordinační úlohu síťováním NNO na regionální úrovni. Využít kapacity MAS a manažerů mikroregionů pro tuto činnost.

PRIORITA 5.3 POSILOVÁNÍ REGIONÁLNÍCH A PŘESHRANIČNÍCH VAZEB, SÍŤOVÁNÍ PROTI RIZIKŮM I PRO VYUŽITÍ SPOLUPRÁCE, VZÁJEMNÁ POMOC

Regionální spolupráce (EU, EHK, Visegrádská skupina) je cestou k udržení a zlepšení pozice ČR v globalizovaném světě. Mezinárodní spolupráce je základním předpokladem pro řešení globálních rizik a snížení jejich dopadů na ČR (organizovaný zločin, terorismus, energetická bezpečnost, klimatická změna). Mezinárodní spolupráce je také základní platformou pro pomoc ČR udržitelnému rozvoji jiným státům.

Cíl 1 Prohlubování přeshraniční spolupráce pro vyšší bezpečnost, v boji s nadnárodním terorismem a s organizovaným zločinem

Posilovat kapacitu aktérů, angažovaných v protiteroristické politice, proti stávajícím i očekávaným hrozbám, rozvíjení mezinárodní spolupráce na tomto poli včetně výměny informací se zahraničními partnery. Legislativní i nelegislativní nástroje k potlačení organizovaného zločinu (zavedení správní odpovědnosti právnických osob, posílení ochrany orgánů vyšetřujících organizovaný zločin).

Cíl 2 Zdokonalování ochrany obyvatel proti katastrofám a nehodám, jakož i globálním bezpečnostním rizikům, rozvoj integrovaných záchranných systémů

Realizovat opatření v oblasti jednotného a systematického informování, vzdělávání, prevence rizik a praktické přípravy ve vztahu k obyvatelstvu a v ochraně zdraví, životů, životního prostředí a majetku. Vytvořit podmínky pro preventivně výchovnou činnost a praktickou přípravu obyvatel, především dětí a mládeže, k sebeochraně a vzájemné pomoci, prohloubit spolupráci mezi resorty, obcemi, regiony.

Zdokonalit systém ochrany obyvatelstva a zajistit připravenost zdravotní péče na všechny typy zdravotního ohrožení.

Zdokonalovat systém varování a informování obyvatelstva, spolupráci orgánů krizového řízení a složek Integrovaného záchranného systému (IZS). Rozvíjet a zdokonalovat IZS na místní, národní i mezinárodní úrovni.

Ve venkovském prostoru je problematika bezpečnosti a ochrany proti katastrofám a nehodám pocíťována zvláště silně, tyto situace vždy vyvolávají potřebu rychlého a silového řešení, což je na venkově, vzhledem k charakteru osídlení, obtížné zajistit z vlastních zdrojů obcí a malých měst. Vystává zde proto více než jinde potřeba kooperace, spojení sil a prostředků, od systému včasného varování přes informační a komunikační systém, nácvik společných akcí zásahových složek až k zajištění kapacit pro péči o osoby postižené katastrofou či živelnou událostí. Pro zajištění akceschopnosti a připravenosti místních částí Integrovaného záchranného systému je nutná jak podpora obcí a měst, tak koordinované úsilí mikroregionů a MAS.

Cíl 3 Rozvoj vzájemné spolupráce v rámci regionů, států, EU i celoplanetárně, aktivní účast v organizacích spolupráce na těchto úrovních, rozvoj mnohostranných i bilaterálních vztahů, úsilí o mohutnější a efektivnější rozvojovou pomoc

Rozvoj vzájemné spolupráce na úrovni regionů, států, mezistátní v blízkém i vzdáleném zahraničí. Co nejrychlejší a nejúplnější plnění závazků ČR v oblasti zahraniční rozvojové pomoci. Aktivní využívání možností mezinárodních smluv a dohod. Posílení postavení ČR ve světě. Ve spolupráci dodržovat princip vzájemné výhodnosti a reciprocity, jako i závazek udržitelnosti v politické, ekonomické, sociální, environmentální a kulturní spolupráci.

K prosazení oprávněných zájmů venkova vede cesta přes úzkou spolupráci obcí na regionální, krajské, celostátní i mezinárodní úrovni. Nejde jen o finanční zdroje. Česká republika se v nedaleké budoucnosti změní z čistého příjemce spíše na dárce a podporovatele méně rozvinutých oblastí v Evropě i ve světě. Organizace sdružující venkovské subjekty v ČR (SPOV, NS MAS, SMO aj) by v oblasti vzájemné spolupráce venkovských subjektů v Blízkém i vzdáleném zahraničí měly hrát důležitou roli.

Cíl 4 Plnění mezinárodních závazků, např. v oblasti lidských práv, v ochraně fauny a flóry, ochraně klimatu, záchraně kulturního dědictví apod.

Implementace závazků, přijatých na mezinárodní úrovni, do právního řádu ČR, do strategických rozvojových dokumentů na celostátní i regionální či sektorové úrovni.

Např. plnit závazek klimaticko-energetického balíčku EU snížit emise skleníkových plynů do r. 2020 o 20%, adekvátní podíl ČR na financování opatření v oblasti předcházení změnám klimatu a adaptace v rozvojových zemích, včetně technologické spolupráce, klimatické aspekty budou integrovány do stávajícího systému rozvojové spolupráce ČR.

Venkov není ostrovem sám pro sebe, a přestože sám bojuje s řadou vážných, často i existenčních problémů, hlásí se k plnění závazků, které česká republika přijala na mezinárodní úrovni.

Důvodem je i to, že v plnění těchto závazků vidí venkov i částečné řešení své situace, např.: realizace cílů klimaticko-energetického balíčku posiluje díky důrazu na místní, obnovitelné zdroje energií postavení venkova jako hlavního producenta těchto komodit (biomasa, plochy pro solární, vodní, větrné elektrárny), pokud nedojde k vyvádění celého zisku z těchto aktivit z venkova pryč, u záchrany kulturního dědictví jde především o menší, méně známé kulturní památky na venkově, které jsou v ohrožení a díky mezinárodním závazkům mohou venkované vyvíjet tlak na vládu, aby péči o tyto památky zlepšila, v takových případech by se dalo pokračovat.

IMPLEMENTACE

Úlohou Strategického rámce udržitelného rozvoje je vytvořit podmínky pro konsensus pro zpracování dalších koncepčních materiálů (sektorové politiky a akční programy resortů, krajů, regionů, obcí i zájmových skupin).

Hlavní roli při směřování státu k udržitelnému rozvoji má Vláda ČR, odpovědnost však leží na všech občanech. Hlavní hybnou silou jsou resorty a samospráva.

Klíčové principy udržitelného rozvoje

- Princip rovnováhy 3 pilířů udržitelného rozvoje
- Princip soudržnosti a integrace politik a řízení
- Princip předběžné opatrnosti
- Princip generační a mezigenerační odpovědnosti
- Princip rovných příležitostí
- Princip partnerství
- Princip mezinárodní odpovědnosti
- Princip rozmanitosti

Jak vyplývá z výše uvedeného návrhu implementace SRUR, pokrok v dosažení více udržitelného rozvoje v naší republice záleží od toho, zda dosáhneme dohody, konsensu o sladění cílů mezi občany a vládou, obcemi, regiony a kraji, podnikateli a nevládními organizacemi, tedy všemi zájmovými skupinami.

V oblasti rozvoje venkova chce k takové diskusi a k dosažení takového výsledku, tedy vyváženého a udržitelného rozvoje, přispět i tento dokument.

EFEKTY

Inovace, partnerství, integrace, přidaná hodnota, řízení zdola nahoru a plné uplatnění principu subsidiarity, komunitní zapojení, měřitelné změny (zaměstnanost, kvalita života, vzdělanost, zdraví, ...). Širší uplatnění metody LEADER tak přispěje k naplnění principů a cílů, které samo Evropské společenství předpokládá prosazovat pro komunitární programy v letech 2014 – 2020.

NATIONAL STRATEGIC PLAN LEADER 2014+

ENGLISH SUMMARY

STRATEGIC POSITION DOCUMENT
OF THE NATIONAL LOCAL ACTION GROUPS NETWORK
OF THE CZECH REPUBLIC
FOR THE PREPARATION OF RURAL DEVELOPMENT POLICIES
IN THE FRAMEWORK OF PROGRAMMING PERIOD 2014 – 2020

JUNE 2011

National strategic plan LEADER 2014+ is a strategic material, thematically and temporally focused on LEADER method implementation in rural development in the period after 2013. The document has been created by the **National local action groups network of the Czech Republic**, as a main representative of LEADER movement in the Czech Republic. The document serves as a preliminary material for a discussion about the future of LEADER method in the Czech Republic, about its use in future rural development programmes as well as in other activities developing and supporting the rural areas in our country.

VISION 2014+

RURAL AREAS AS A COMMUNITY OF HAPPY, CONTENTED AND SECURED PEOPLE, WHO SUSTAIN AND DEVELOP THE RURAL VALUES IN CULTURE, ENTREPRENEURSHIP AND SOCIAL RELATIONS AND AT THE SAME TIME THEY COOPERATE WITH EACH OTHER AS WELL AS WITH THEIR NEIGHBOURS AT HOME AND ABROAD.

RURAL AREAS ARE A SELF-CONFIDENT AND EQUAL PARTNER OF A CITIES AND THEY MANAGE THEIR RESOURCES THRIFTILY AND RESPONSIBLY, PROTECT AND DEVELOP THE RURAL ENVIRONMENT, SETTLEMENTS AND LANDSCAPE, INHERITED FROM ITS ANCESTORS SO THAT THEY ARE WELL KEPT FOR THEMSELVES AND FOR FUTURE GENERATIONS.

LEADER AS A METHOD

Projects implemented using LEADER method are thematically similar to actions implemented in other programmes; the **main benefit of LEADER method is the way how the rural development actions are implemented and how they are mutually linked** inside the rural regions and communities as well as by means of the rural communities.

Local community and partnership of citizens, local administration, non-profit organisations and entrepreneurs, create together structures called Local action group (LAG) which elaborate a local development strategy and are responsible for its implementation. The philosophy comes out of a belief, that **only local communities know their strengths and weaknesses well and they are able to solve their own problems themselves.**

BASIC PRINCIPLES OF LEADER METHOD²

- 1) Existing local development strategy
- 2) Partnerships between public and private sector at local level, creating a local action group (LAG)
- 3) „bottom-up“ approach when preparing and implementing the strategy
- 4) Integrated and multi-sector actions
- 5) Innovative approach
- 6) Cooperation
- 7) Networking

In the period 2007-2013, the LEADER method is a part of national *Rural development programme* and the projects implemented by LEADER method create the Axis IV of this programme. Altogether **112 LAGs were selected to implement their strategy and they obtain 180 million EUR to do so.**

PROPOSAL FOR LEADER METHOD USE IN RURAL DEVELOPMENT POLICY 2014 – 2020

For the programming period 2014 – 2020, following is proposed: **LEADER method becomes a part of all operational programmes, which will implement their targets in rural areas**; moreover, these programmes **incorporate Local action groups into their implementation structures** as effective representatives of rural communities.

LEADER approach, based on **integrated approach and multi-sector partnership** of local administration, entrepreneurs and civil society, should become an overall method for detection and financing the specific needs of rural areas.

In relation to *Common Agricultural Policy of the European Union*, we consider useful, that two separate approaches or even two separate funds exist in the next programming period: **agricultural fund**, focused on environmental protection, food-industry and agriculture and a **rural fund**, focused on rural economy and development of rural regions and communities. This requirement **does not directly ask for separation of these two funds under different implementation structures** at the EU and national level respectively, but at least a **clear distinction of both pillars with a possibility of independent approaches to financing and different administrative procedures.**

²Seven basic principles of the LEADER method are specified in *Council Regulation 1698/2005, Article 61*, and they are further explained in *Fact Sheet: The LEADER approach – a basic guide* (http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/leader/2006_en.pdf)

BASE-LINES

LEADER method is **effective, brings a positive change, and is targeted, areal and transparent.**

Rural partnerships, which form local action groups, **respect their members, formulate their development strategies in a balanced way and exercise various forms of their fulfilment by responsible actors.**

LEADER method, by means of local action groups, offers the rural actors (municipalities, micro-regions, associations and non-profit organisations, entrepreneurs) **tools and open approach towards formulation and fulfilment of development strategy in their region.**

At the same time, this approach ensures **coordination at the level of the rural region, cooperation in use of achieved outcomes and therefore an area effect of sustainable and diversified development of municipalities and communities.**

Partnership at the level of rural region and cooperation is based on what the particular region has at disposal, and it **involves anybody who is interested in sustainable and variable development in favour of higher quality of life.**

BACKGROUND MATERIALS

- Barca report to the European Commission
- Special Report No 5/2010 'Implementation of the Leader approach for rural development'
- Discussions on the Common Agricultural Policy
- Mid-term evaluation of Rural development plan in the Czech Republic
- Experience from the Local Action Groups, which implement development strategies for rural areas in the period 2004 – 2010
- Strategic framework of sustainable development in the Czech Republic
- ARC Communication

TARGETS

Improve targeting and increase effectiveness of using resources for development of rural area in 2014 – 2020 by means of broader involvement of LEADER method in the area of cooperation and strategy sharing, as well as funds for rural development and agriculture, cohesion funds, social funds and other, national and community ones.

Ensure equal opportunities to use of these resources for particular beneficiaries types in rural areas, integrating policies and programmes so that they are usable by rural areas and **bringing innovations** into rural development by means of exchange and sharing experience in networks.

Ensure access to civilisation benefits and adequate conditions for sustainable life to rural inhabitants.

USING THE LEADER METHOD AND LAG STRUCTURES FOR ACHIEVING GOALS

To fulfil the above-mentioned targets, it seems necessary to **merge the forces and finances of municipalities, entrepreneurs and NGOs** in particular rural regions and a **network cooperation of these regions** with each other. LEADER method has proven well as a suitable platform for development of such cooperation in rural areas, basic executive units being *local action groups' (LAG) offices*.

This decentralised development structure for rural areas will be **functional for any scenario of common agriculture and cohesion policy development in the EU**. In all scenarios, there will be a **demand for endpoint executive units** for areas covering 10 – 100 thousand citizens, with a direct contact to smaller municipalities up to 25 thousand citizens, small and medium rural enterprises and rural NGOs and associations, with the ability to plan and implement a long-term sustainable rural development using own and shared programmes and grant schemes.

Current structures of local action group dispose of a **sufficient decision-making potential and human resources** and these can ensure a smooth process of given policies implementation. The question of **processes standardisation** conducted by LAGs or by their offices respectively, or perhaps even their **accreditation** is also upcoming. This would make it possible to select a well experienced offices to **achieve the level of paying agency** administering a grant scheme for the given area or a broader region.

CONDITIONS FOR USE OF THE PROPOSED SYSTEM

- **considerable simplification of procedures and conditions** of particular tools, with preservation the demands on effectiveness and transparency according to the European Court of Auditors
- **intensifying the professional capacities of LAGs** in relation to programmes, approximation to accredited paying agencies
- **simple and well arranged distinction of operational programmes**, minimum number of operational programmes (e.g. investment programme covering the whole territory, focused on urban and rural development)

PRINCIPLES

Principles and bases of rural local action groups acting as subregional development offices come out of well-proven seven LEADER principles (see above). These principles correspond well to challenges of the so called *Barca report* (it calls for mobilisation of local subjects, supporting experiments and institution strengthening).

MAIN BENEFITS OF LEADER METHOD IMPLEMENTATION

- Linking topics and support targeting** – integrated projects are more effective and economical; support direction corresponds to local strategy elaborated by people who actually live in the region and organisations which operate in the region
- Partner involvement** – more cooperation, better use of human potential, multiple effects
- Innovation** – ensure necessary changes for adaptation in the changing society and environment
- Targeting to effective change** – regionally different targets and tools for applying procedures: cooperation, communication, financial support and experience exchange

Continual impact monitoring – it is possible to monitor the outcomes and prevent resource misuse at local level; local strategies can be flexibly updated according to actual needs.

The outcome of applying these principles will be a **flexible adaptation of rural areas to changing conditions of postmodern world** with a full **involvement of all partners** without excluding anyone, with a **high effectiveness of public and private resources use**.

RELATIONS

There is no superordination or subordination among the current structure of municipalities and micro-regions, enterprise associations such as agrarian or business chamber and NGO networks and local action group as such. **Above mentioned subjects create the local action group as a subject representing them, integrating their efforts and coordinating the area development.** To achieve their interests in the local action group, the particular organisations delegate their representatives into LAG bodies. These members execute steering and control functions. This system is consistent with a current way of LAG management in LEADER programme in 2007 – 13. It proved well and it can be further improved and developed.

TOPICS

The current **areas of Axes III and IV of the Rural development programme** present the basic range of topics, e.g. development of municipalities, small-scale infrastructure, and tourism, preservation of cultural and historic heritage, support of businesses in all forms, specific education, inter-regional and transnational cooperation.

As a new input, it is proposed to **extend the competences of local action groups** into areas, which were not in current RDP, but they are related to rural areas. If they are supported in rural areas today, it is done by other ways than through LAGs. They are **social care, sport, education, culture and nature heritage, development of small and medium enterprises, public administration, community development, social economy, transport, science and research etc.**

Summing the original and new topics will bring the coverage of rural development problems in following **five priority axes**.

PRIORITY THEMATIC AXES OF INTEGRATED RURAL POLICY

- 1) **Human and the society in rural areas** – social policy, education, health
- 2) **Rural economy** – small and medium enterprises, businesses, agriculture, labour force
- 3) **Development of rural territories** - infrastructure, facilities, housing, planning
- 4) **Rural landscape and natural and cultural heritage**
- 5) **Public government and effective, stable and safe society**

COVERAGE

We assume **100% coverage of rural areas in the Czech Republic** by a network of local action groups, voluntarily established according to current LEADER rules (i.e. LAG size 10 – 100 thousand inhabitants, including towns up

to 25 thousand inhabitants). Approximately 40 new LAGs, newly established or till now not selected, would join the current 112 selected LAGs and so that **approx. 150 LAGs would function this way.**

Use of resources from particular funds and programmes would follow the rules of these funds and programmes. Administrative boundaries for distribution of support through local action groups and “indirectly” would be set. E.g. for the future Regional operational programme, there would be an interval of settlement size, e.g. 10 000 inhabitants – above this limit, ROP would communicate directly with the city, e.g. in the framework of Integrated urban development plan (IUDP). For subjects from smaller municipalities, support would be distributed through LAG. In case of other programmes, there could be a project size limit (e.g. projects up to 200 - 400 thousand EUR through LAG, higher amounts directly with the respective fund).

Functioning of LAGs in these programmes could be compared to e.g. grant scheme carriers in this period.

FINANCIAL TOOLS

Regarding the arguable advantages of LEADER method, we propose that development programmes, by which the European community resources will be administered in the period 2014 – 2020, would use principles based on LEADER method in much greater extent.

Concretely, we propose that **50% of programme, corresponding to current Rural development programme,** would be implemented by this method, in thematic areas corresponding to current Axis III and IV. Furthermore, we propose, that all **other operational programmes, which fulfil their targets in rural areas** and can have rural beneficiaries (small villages, rural schools, micro, small and medium entrepreneurs, NGOs etc.), **would contain a special axis, implemented by LEADER method with 10-25% of resources** devoted to it, as it corresponds to desired share of integrated and innovative projects implemented by coordinated efforts of the community in rural territory. Provided this system covered an area of municipalities up to 10 thousand inhabitants, **47% of Czech citizens** would be included.

The total volume of resources, reserved for rural support in the Czech Republic in the period 2014 – 2020, should reach **at least 4.2 billion EUR** (from the total approx. 24 billion EUR), summing the special rural programmes and rural axes from other programmes. This requirement corresponds to a sum of 1.400 EUR for every citizen out of 3.15 million rural citizens in total.

Average allocation for 1 medium-size LAG would reach 28 million EUR / 7 years, i.e. 4 million EUR per year. With this support, rural areas are **capable to retrieve and generate their own resources, multiply the invested finances**, namely thanks to the use of partnership cooperation animated and supported by LAGs.

EFFECTS

Innovation, partnership, integration, added value, bottom-up administration and full involvement of subsidiarity principles, community participation, measurable changes (employment, quality of life, education, health, ...). All this is going to be achieved through broader use of LEADER method according to principles and targets, which the European Community itself aims to enforce for the community programmes in years 2014 – 2020.

NOTES

A series of horizontal dotted lines for taking notes.